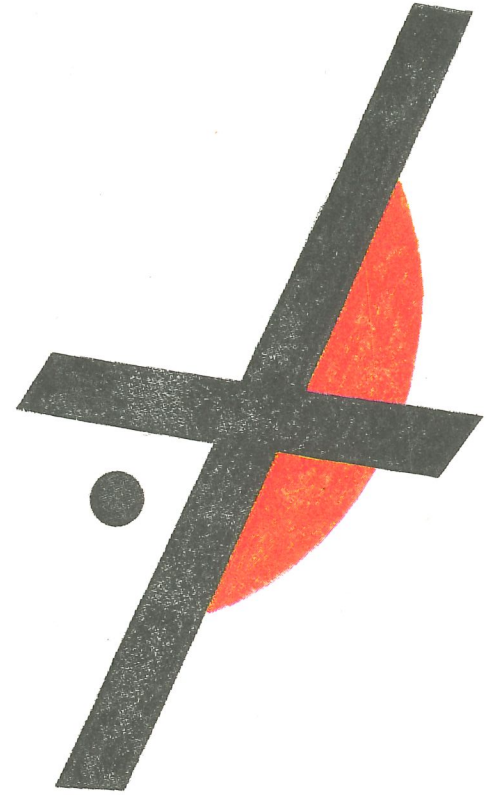

Mavra | Jolanthe

Igor Stravinsky / Pjotr Iljitsj Tsjaikovski

holland festival

Igor Stravinsky

Mavra

Opera buffa in één bedrijf

Libretto: Boris Kochno naar Poesjkin

Wereldpremière 3 juni 1922, Parijs

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski

Jolante

Lyrische opera in één bedrijf

Libretto: Modest Tsjaikovski

Wereldpremière 18 december 1892,
St. Petersburg

inhoud

- 4 *Mavra*
- 10 synopsis *Mavra* Ne/En
- 11 libretto *Mavra*
- 18 *Jolanthe*
- 22 synopsis *Jolanthe* Ne/En
- 25 libretto *Jolanthe*
- 43 biografieën uitvoerenden

30 juni 1992, aanvang 20.15 uur
 Concertgebouw Amsterdam
 Grote Zaal

Er is een pauze na *Mavra*.
 Het concert is om ca. 22.15 uur afgelopen en
 wordt rechtstreeks uitgezonden op Radio 4.

*Coproducent NOS-radio. Deze produktie kwam
 tot stand met steun van het Stimuleringsfonds
 Nederlandse Culturele Omroepproducties*

Igor Stravinsky (1882-1971)

Mavra (1922, revisie 1947)

concertante uitvoering

Parasja	Araxia Davtian
De buurvrouw	Elena Rubin
De moeder	Tamara Siniavskaya
De huzaar	Sergei Yakovlev

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski
 (1840-1893)

Jolanthe (1892)

concertante uitvoering

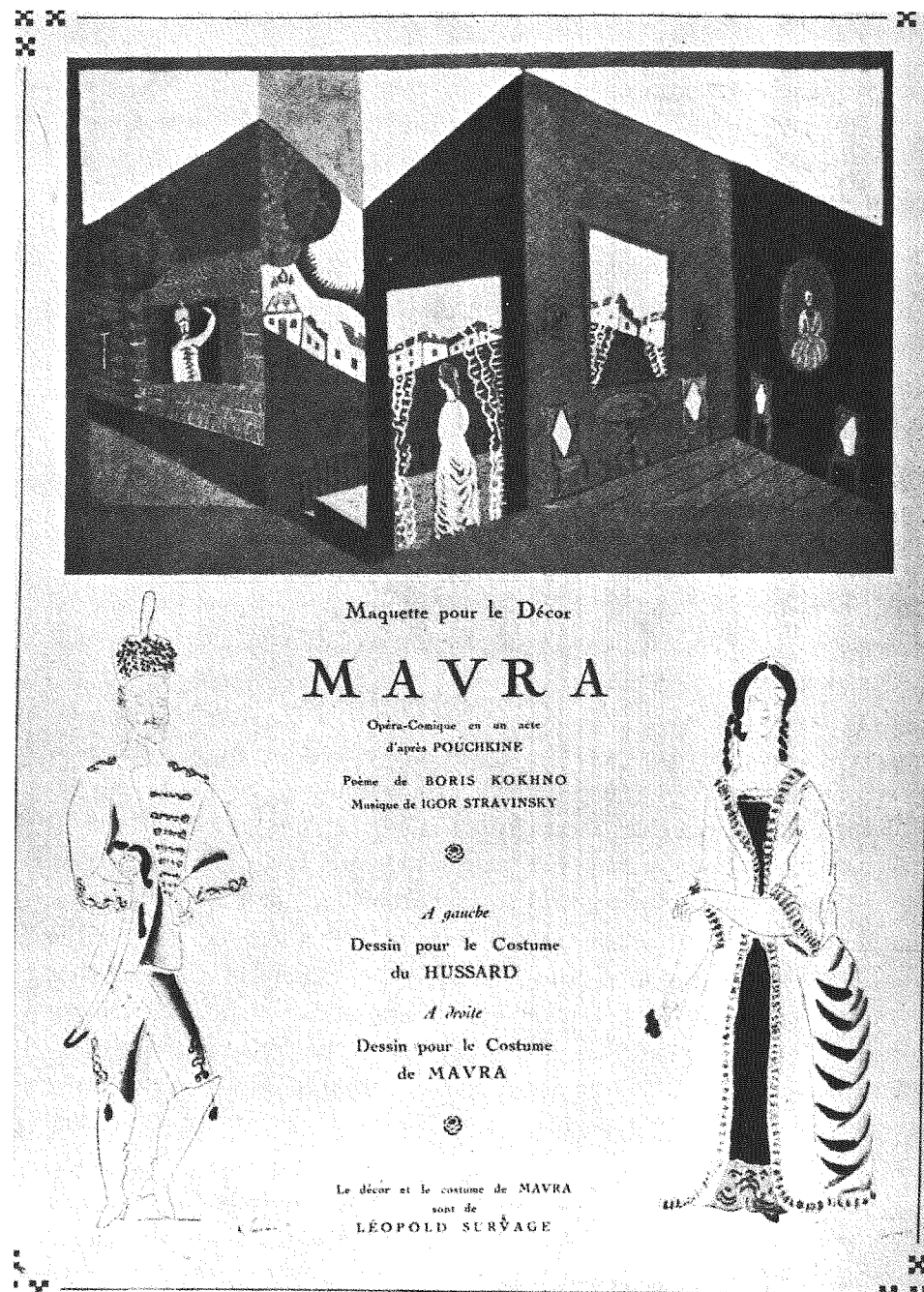
<i>Jolanthe</i>	Araxia Davtian
Koning René	Mikhail Kit
Robert	Valery Alexeev
Graaf Vaudemont	Gegam Grigorian
Almerik	James Doing
Ebn-Hakia	Oleg Malikov
Bertram	Jan Alofs
Martha	Birgit Remmert
Brigitte	Ellen van Haaren
Laura	Tamara Siniavskaya

Residentie Orkest
 Groot Omroepkoor

muzikale leiding: Vassily Sinaisky
 koordirigent: Semyon Rozin
 repetitor: Jan-Roelof Wolthuis

Stravinsky's *Mavra* en Tsjaikovski's *Jolanthe* – twee opera's die ondanks hun makers nauwelijks bekendheid genieten. Twee éénakters van twee kosmopolitische Russen, niet meer dan dertig jaar na elkaar ontstaan. De ene een opera buffa en de andere een uitermate lyrisch drama; Tsjaikovski's laatste, maar voor Stravinsky de eerste echte opera. Een wereld van verschil, maar toch ook weer niet. De geschiedenis van *Mavra* begint al bij Tsjaikovski. Voor een reprise van *De schone slaapster* had Serge Djaghilev, de leider van de Ballets russes, twee scènes nodig, die de componist na de eerste uitvoering had geschrapt. De tsaar in hoogst eigen persoon had ze te saai gevonden, tenminste, dat beweert Stravinsky tientallen jaren later. Hoe dan ook, in de enige partituur waar Djaghilev de hand op had kunnen leggen, ontbraken die twee. Stravinsky aanvaardde de opdracht ze vanuit de piano-reductie opnieuw te orkestreren, ook al was hij het met die tsaar grondig eens. Wat hij ook vond van déze muziek, Stravinsky stak zijn bewondering voor zijn historische voorganger niet onder stoelen of banken.

Tsjaikovski's muziek vormde zelfs de directe aanleiding tot het componeren van een nieuw werk: *Mavra*. In 1921, terwijl hij nog bezig was aan *De schone slaapster*, stond het idee voor de opera. Als basis voor deze nog geen half uur durende éénakter diende *Het kleine huisje in Kolomna*, een volledig op rijm gezette novelle van Aleksandr Poesjkin. Poesjkin... de grote Poesjkin, die door zovele Russische componisten op muziek is gezet, Stravinsky met zijn romance *De wolk* en zijn orkestrale liederencyclus *De faun en het herderinnetje* niet uitgezonderd. Maar Stravinsky koos voor deze dichter, niet uit een misplaatst nationaal sentiment, maar om te bewijzen dat de Russische kunst méér was dan wat men in Frankrijk kende. Met *Mavra* wilde Stravinsky zijn niet-Russische collega's een ander Rusland laten zien, omdat ze, zo vond hij, zo langzamer-

hand wel verzadigd waren van het 'reisbureau-oriëntalisme' van de *Mogoetsjaja Koetsjka*, het bekende 'Machtige Hoopje': de componisten Kjoei, Moesorgski, Borodin, Balakirev en zijn eigen leermeester Rimski-Korsakov. In zijn autobiografische notities heet het: 'Het nationale element bezet een prominente plaats in het werk van Poesjkin, net als bij Glinka en Tsjaikovski. Maar bij hen komt dat spontaan voort uit hun eigen karakter, terwijl bij de anderen de nationalistische tendens een doctrinaire catechismus was die zij wilden opleggen. Deze nationalistische, etnografische esthetiek die zij maar bleven cultiveren, was in werkelijkheid niet ver verwijderd van de idee van die films over het oude Rusland van de tsaren en bojaren, zoals je die wel eens ziet. Wat bij hen zo duidelijk is, zoals ook bij de moderne Spaanse "folkloristen", of het nu schilders zijn of componisten, is die naïeve, maar gevaarlijke tendens die ze aanzet tot het herschep-
pen van kunst, die al instinctief door het genie van het volk is gecreëerd. Het is een steriele tendens, en een kwaad waaronder veel getalenteerde kunstenaars lijden.

6 'In feite protesteerde Stravinsky 'tegen het pittoreske in de Russische muziek, en tegen hen die maar niet wilden inzien dat dit schilderachtige door heel kleine trucs wordt veroorzaakt', aldus de componist. Deze idee alleen al verklaart de puur symbolische opdracht van *Mavra*: 'ter nagedachtenis aan Poesjkin, Glinka en Tsjaikovski'. Maar de af-
finiteit met de dichter gaat verder. Poesjkin ging voor zijn *Huisje in Kolomna* uit van een werk van Byron met de titel *Beppo*. Veel meer dan in dit origineel, speelt Poesjkin met bestaande literaire conventies. De lezer wordt telkens op het verkeerde been gezet, de schrijver chargeert, schertst zoals alleen Russen dat schijnen te kunnen, en Stravinsky doet precies hetzelfde in de muziek. Te beginnen met *Mavra* zocht hij bewust inspiratie in de kunst zelf, nam hij bestaande muzikale stijlen, herkenbare muzikale conventies als uitgangspunt. *Les noces*, *Pribaoetki* en *Renard* hadden de Russische volksmuziek als basis, de *Sacre* de (half-heidense) Russische cultuur, de *Vuurvogel* en *Petroesjka* de oude Russische sprookjeswereld. *Mavra* gaat uit van de Russische operacultuur (Glinka, Tsjaikovski), van de Italiaanse komische opera (Rossini bijvoorbeeld). Maar ook van de muziek die in de ogen van de negentiende-eeuwer zigeuner-achtig moest zijn. En van de ragtime, maar dan op z'n Parijs. Misschien is het meest opvallende aan *Mavra* wel het enorme scala van genres dat wordt opgezogen: dit is geen Pergolesi met een paar 'verkeerde' noten, zoals in het twee jaar vóór *Mavra* voltooide *Pulcinella*. De keuze voor de Italiaanse opera is niet zo vreemd als zij op het eerste gezicht misschien lijkt.

Eeuwenlang was het juist de Italiaanse opera geweest die in het tsaristische Rusland de dienst had uitgemaakt. De Italiaanse invloed op vrijwel alle Russische muziek was dan ook groot. De jonge Boris Kochno bewerkte Poesjkins tekst tot libretto. Het verhaal van Parasja, die haar minnaar – verkleed als nieuwe dienstbode met de naam Mavra – het huis van haar moeder weet binnen te loodsen, waarna de minnaar bij het scheren betrapt wordt en de wijk moet nemen, dit simpele gegeven bleef onveranderd. Door de toevoeging van een extra figuur, in de persoon van een buurvrouw, kreeg de handeling echter iets meer reliëf: buiten het vacuüm van het kamertje op het toneel ontwikkelt zich ook een onzichtbare wereld daaromheen. Bovendien krijgt het verhaal daarmee een meer komisch-kleinburgerlijke toon, ontstaat er ruimte voor dagelijkse trivialia: 'Wat een schitterend weertje! Zo krijg je dat maar eens in de honderd jaar. Alsof de zegen van Onze Lieve Heer rust op de velden en het water.' Hierdoor wordt het verhaal verplaatst van de wereld der armoede naar het milieu van het klassieke komische bourgeoisie-type. Kochno's moeder is geen zielig oud vrouwtje meer, geen armlastig moederdje dat tot overmaat van ramp ook nog eens haar bediende kwijt is geraakt – zoals Poesjkin haar voorstelt –, maar een lower-middleclass burgermens, dat zich zorgen maakt bij de burens uit de toon te vallen. Daardoor kreeg *Mavra* weer iets extra
7 Tsjaikovskiaans, in die zin, dat het de muziek is van de *pomésjtsjiks*, van de stadsmensen, of kleine landeigenaren, eigenlijk het tegenovergestelde van de volksmuziek. Zoals Poesjkins *Kleine huisje in Kolomna* en Kochno's *Mavra* artistieke spelletjes zijn waarmee de makers zich hebben vermaakt, zo is ook Stravinsky's *Mavra* een spel met muzikale middelen. Het onderwerp van het verhaal zelf is ondergeschikt aan de idee: het spelen met de conventie, een stijlcitaat of, beter: een prototype van een muzikale stijl. Net als Poesjkins tekst 'leent' Stravinsky's muziek een aantal standaard compositiemiddelen, om ze daarop expres verkeerd te gebruiken of te verstoren. Het gebruik van de altijd-passende eenvoudige begeleidingsfiguren uit de Italiaanse opera, die bij Stravinsky juist niet willen passen, is daarvan een voorbeeld. Voortdurend ontstaat hierdoor een zekere discrepantie, een zekere desoriëntatie. Onder vloeiende, op het Italiaanse *bel canto* geënte melodische lijnen, zoals de ogenschijnlijk uit de volksmuziek weggelopen aria waarmee Parasja het stuk opent, plakt Stravinsky een ostinato, dat achteloos voortdendert. Hopeloos uit de pas, zodat tonica-akkoorden verschijnen als de baslijn een dominant impliceert, en omgekeerd. Of in het duet tussen Parasja en haar

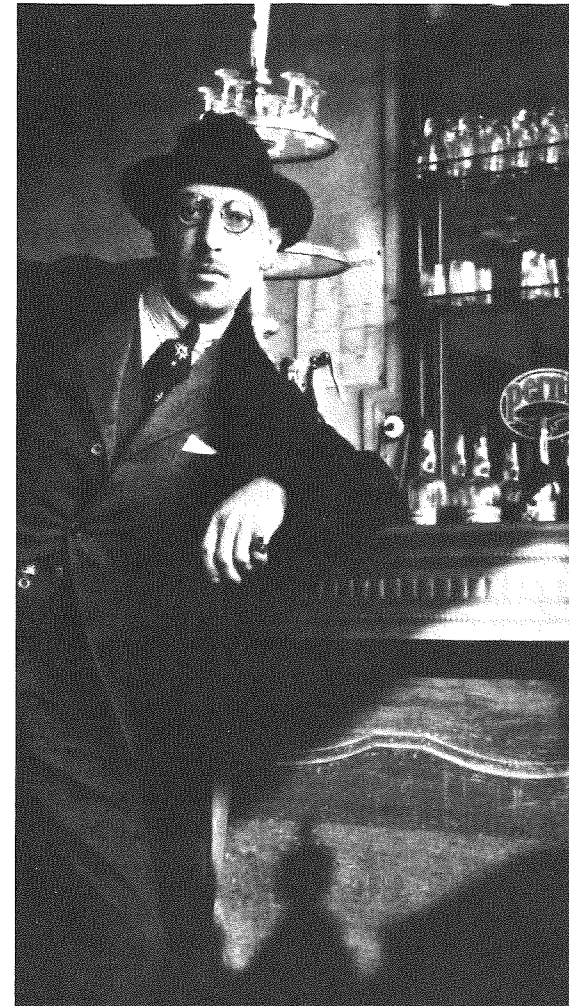
minnaar, dat de stijl van een heus Italiaans liefdesduet doet vermoeden, compleet met karakteristieke parallelle tertsen en sexten, een gevoelig-chromatische beweging en een groot afsluitend ritenuto; de onderliggende baslijn lijkt eerder een licht walsend Tsjaikovski-motief. Passen die basnoten eventueel nog in het geheel, de akkoorden op de zwakke maatdelen zijn in de stijl afgrijselijk dissonant. En het onvermijdelijke *ensemble* van Parasja, de moeder, de buurvrouw en de minnaar annex dienstbode – dit kwartet is veel te contrapuntisch om voor negentiende-eeuws te kunnen doorgaan. En ook met het orkest is iets mis: het bestaat vrijwel uitsluitend uit blazers, met maar een paar lage strijkers (contrabassen en celli), twee solerende violisten en een altviolist. ‘Omdat de muziek leek te fluiten zoals blaasinstrumenten fluiten’, aldus de componist. ‘En ook omdat er een zeker “jazz”-element in zit – vooral in het kwartet en het coda – dat eerder het geluid van een “band” nodig had dan dat van een symfonieorkest.’ Die voorliefde voor blaasinstrumenten is opvallend, en bleef niet tot *Mavra* beperkt; in dezelfde jaren schreef Stravinsky zijn Octet voor blazers bijvoorbeeld, en een Concert voor piano en blaasorkest. Alsof hij zich resoluut afzette tegen de negentiende-eeuwse opera- en symfonieorkesten-cultuur, tegen het Wagneriaanse muziekdrama, dat, in de ogen van Stravinsky tenminste, ‘uit historisch oogpunt geen enkele traditie vertegenwoordigde en dat uit muzikaal oogpunt geen enkele noodzaak vervulde.’ Djaghilev organiseerde een voorpremière in het Parijse Hôtel Continental, met Stravinsky aan de piano. De opzettelijk ‘ouderwetse’ muziek vervulde Djaghilev met afschuw: hij raakte hopeloos verontrust over de eerste uitvoering. Zijn angst bleek gegrond. In Frankrijk had men zoiets absoluut niet verwacht. Tsjaikovski werd nog sterk ondergewaardeerd, Stravinsky was bekend om zijn heidens-rauwe balletmuziek, en men kende vooral de tot de verbeelding sprekende veelkleurige sprookjeswereld van de Russische ‘Nationalen’ en de Ballets russes. Bovendien was het werk ook nog eens op het overbeladen programma in de marge gedrukt: samen met de *Sacre*, *Petroesjka* en *Renard* op één avond. Daarvoor is de muziek veel te neutraal, te kort ook, te weinig overweldigend. ‘Eindelijk een Stravinsky die geschikt is voor onze dochter’, schijnt Francis Poulenc uit het publiek te hebben opgevangen. Al met al een regelrechte flop. Iemand die bij die première aanwezig was, zei na afloop: ‘Ik vond het echt leuk, en dan opeens “plop” is het uit.’ Inderdaad: de muziek breekt volstrekt onverwacht af.

Net als de tekst van Poesjkin:

‘Of Parasja nu bloosde of niet, Dat kan ik je niet vertellen. En wie heeft Mavra’s plaats ingenomen? Ik moet bekennen, ik weet het niet, maar ik moet nu toch nodig ’s stoppen.’

Dit is de grote ‘verdwijntruc’: de zogenaamde dienstbode verdwijnt door het raam, en alleen Parasja en het publiek weten wie die Mavra werkelijk was. De andere personen in de opera niet: ‘Houd de dief!’, dat is alles wat ze kunnen uitbrengen.

Onno Schoonderwoerd

Stravinsky in Café Gaillac
Parijs, 1923

Mavra speelt zich af in een Russisch stadje ten tijde van Karel X. Het toneel stelt de woonkamer van een kleinburgerlijk gezin voor, waar de dochter Parasja met een borduurwerkje bezig is. Haar buurman Vasili, een knappe huzaar, verschijnt aan het raam, en de gelieven zingen een duet. Als Vasili verdwenen is, verschijnt Parasja's moeder. Zij klaagt dat ze geen personeel meer heeft nu haar oude kokkin Fjokla dood is. Parasja gaat de deur uit op zoek naar een nieuwe kokkin. Terwijl ze weg is, komt een buurvrouw langs om wat te kletsen over het weer, personeel en kleren. Parasja keert terug met de huzaar, die in vrouwenkleren gehuld is, en stelt hem voor als de nieuwe kokkin: Mavra. Moeder is in de wolken. Nadat de vier in een kwartet de deugden van wijlen Fjokla bezongen hebben, neemt de buurvrouw afscheid en gaat de moeder naar boven om zich te verkleeden. De gelieven, die samen zijn achtergebleven, zingen een hartstochtelijk liefdesduet. Daarna gaat Parasja met haar moeder mee uit wandelen. Nu het huis leeg is, lijkt dit Mavra een goed moment om zich te scheren, maar Parasja en haar moeder keren onverwacht snel terug en betrappen de nieuwe kokkin bij deze mannelijke bezigheid. De moeder valt flauw van de schrik, maar komt nog juist op tijd bij haar positieven om de huzaar het raam uit te zien springen. Terwijl het doek valt, roept haar dochter hem na: 'Vasili! Vasili!'

The action takes place in a small Russian town at the time of Charles X. The curtain rises on the living-room of a middle-class family, where Parasha, the daughter, is working at her embroidery. Her neighbour Vasili, a handsome hussar, appears outside the window, and the lovers sing a duet. When he has gone, Parasha's mother enters and laments the fact that she is without a servant, her old cook Phiokla having recently died. Parasha goes off to see if she can engage someone; and while she is away, a neighbour calls for a gossip about the weather, the servants and clothes. Parasha returns with the hussar wearing women's clothes and introduces him as the new cook – Mavra. The mother is delighted by her good fortune. After all four have joined in a quartet praising the virtues of the departed Phiokla, the neighbour takes her leave and the mother goes upstairs to dress before going out. Left alone, the two lovers sing an impassioned love duet. Then Parasha joins her mother for a walk. With the house empty, Mavra decides it is expedient to shave, but Parasha and her mother return unexpectedly early from their walk and discover the new cook in the middle of this masculine operation. In her alarm, the mother faints, but recovers consciousness just in time to see the hussar leap out of the window and to hear her daughter cry after him, 'Vasili! Vasili!', as the curtain falls.

Igor Stravinsky

Mavra

Opera buffa in één bedrijf

Libretto: Boris Kochno naar Poesjkin

Nederlandse vertaling: Roel Schuyt

personages

Parasja	sopraan
De buurvrouw	mezzosopraan
De moeder	alt
De huzaar	tenor

A la mémoire de
 Pouchkine, Glinka et Tchaïkovsky
 Igor Strawinsky

Mavra

Parasja

(zit bij het raam te borduren)

Ach, mijn liefste, mijn stralend zonlicht,
 mijn valk, mijn grijsgeveugelde adelaar.
 Al een week lang heb ik jou niet gezien,
 zeven lange dagen waarin ik leerde wat verdriet is.
 Zo zwierf ik door de donkere bossen.
 In het donkere bos zingen de vogels,
 zij verzwaren mijn eenzaamheid met verdriet.
 Zing toch niet meer, vogeltje in de tuin,
 zing toch niet meer, mijn liefste, in de tuin,
 pijnig niet langer mijn gekwelde hart.
 Ach, mijn liefste, mijn stralend zonlicht,
 mijn valk, mijn grijsgeveugelde adelaar.
 Al een week lang heb ik jou niet gezien.
*(De huzaar verschijnt bij het raam en
 zingt een zigeunerlied.)*

Huzaar

De schelletjes rinkelen,
 de trommels roffelen.

Parasja

Ach, steeds achtervolgt mij
 die verleidelijke stem.
 Waar moet ik mij verstoppen?

Huzaar

Ach, mensen, mensen,
 ach, beste mensen!
 Beste lieden,
 kijk naar de zigeunerin,
 ziet hoe zij danst,
 en zwiert en zwaait met haar rokken,
 hoe zij danst en zingt,
 en zwiert en zwaait met haar rokken.

Parasja

Altijd weer hetzelfde liedje.
 Vertel mij liever, beste vriend,
 wat je hebt gedaan sinds woensdag,
 toen wij elkaar voor het laatst zagen.

Huzaar

Waarom volg jij zo argwanend
 iedere stap en iedere blik van mij?
 Ik houd van je! Ach, Parasja, jij moet weten:
 ik ben de jouwe, jij bent mijn allerliefste,
 voor het eerst voel ik mij verlegen

en wil ik voor een vrouw op mijn knieën gaan.
 Voor het eerst leer ik de macht van een vrouw
 kennen!

Parasja

Houd toch op met die praatjes,
 vertel mij geen sprookjes!

Huzaar

De blankheid van jouw borsten
 doet de sneeuw verduisteren.

Parasja

Hoe kan ik al die mooie woorden geloven?

Huzaar

Hoevele malen gelukkiger dan ik
 is de sjaal die jouw schouders bedekt!

Parasja

Hoe kan ik al die mooie woorden,
 al die mooie woorden van jou geloven?
 Maar jij dwingt mij ze te horen!
 Ik voel hoe mijn hartstocht groeit,
 hoe ik vervuld raak van verlangen,
 van een groot, smachtend verlangen,
 en mezelf verlies in zoete dromen.

Huzaar

Ik voel hoe mijn hartstocht groeit,
 hoe ik vervuld raak van verlangen,
 van een groot, smachtend verlangen,
 en mezelf verlies in zoete dromen.
 Zeg mij vlug wanneer wij elkaar weer zien.

Parasja

Wacht morgen op mij, om acht uur,
 om de hoek bij het cafe 'De Smederij'.
*(De huzaar gaat weg. Parasja gaat weer aan het
 werk en vervolgt haar lied.)*

Parasja

Zing toch niet meer, vogeltje, in de tuin,
 pijnig niet langer mijn gekwelde hart.
(Parasja's moeder verschijnt.)

Moeder

God behoeft ons, dochterlief, onze dienstbode
 is gestorven:

de deur sluit niet goed,
Vaska de kat loopt maar te miauwen,
en ook het huishouden is niet gedaan...
Hoor je wat ik zeg?

Parasja
Waar halen we een dienstbode vandaan?

Moeder
Waar halen we een dienstbode vandaan?
Vraag het eens aan de buurvrouw,
zou die het niet weten?
En liefst niet al te duur...

Parasja
Ik ga al, moeder!

Moeder
Kleed je wel goed warm aan!

Parasja
Is het echt nodig om bij deze hitte
met een mantel en een hoofddoek uit te gaan,
alsof het midden in de winter is?
(gaat weg)

Moeder
(alleen)
Nee, nooit van mijn levensdagen
zal ik haar vergeten,
mijn trouwe dienstbode Fjokla.
Ze zat te naaien en te verstellen bij de lamp,
en bij het warme vuur zat ze te breien.
Zij deed de boodschappen en
was altijd even vrolijk en beleefd.
Zo ging het vroeger:
in de verlichte eetkamer
was de ronde tafel netjes gedekt –
brood en zout op het schone tafellaken,
warme, dampende soep,
wijn in de glazen
en snoek onder een witte doek.
Ik weet niet hoe het verder zal moeten:
zullen de bedienden mij weer gaan bedriegen,
en 's morgens onuitgeslapen ruzie gaan staan
maken?
Het eten zal niet meer netjes worden opgediend.
Wat zullen de burens wel niet van mij denken,
als zij op een feestdag
bij mij op bezoek komen?
(De buurvrouw komt binnen.)

Buurvrouw
Een heel goede morgen iedereen!

Moeder
Petrovna!
Het werd hoog tijd dat u eens langskwam!

Moeder en Buurvrouw
Wat een schitterend weer, zo krijg je dat
maar eens in de honderd jaar.
Alsof de zegen van Onze Lieve Heer
rust op de velden en het water.
Wat een prachtige dagen!

Buurvrouw
In de winter zullen wij daarvoor moeten boeten!

Moeder
In de winter zullen wij daarvoor moeten boeten!
En geen dag, denk dat maar niet,
zal zonder tegenslag voorbijgaan!

Buurvrouw
Is het echt waar wat men vertelt,
dat Fjokla onlangs is gestorven?

Moeder
Wij mogen nooit vergeten:
Slechts in Gods macht ligt het
te beschikken over voor- en tegenspoed.

Moeder en Buurvrouw
Slechts in Gods macht ligt het
te beschikken over voor- en tegenspoed.

Moeder
Maar zeg eens, waarom zou je niet mogen klagen,
als er in heel de wijde omtrek geen dienstbode te
vinden is?

Buurvrouw
Een goede dienstbode is onvervangbaar.
Een paar dagen geleden zag ik bij de pope
een net, beschaafd meisje:
zij leek mij bescheiden en hardwerkend,
maar voor ons is zij te duur.

Moeder
Over geld valt bijna niet met ze te praten.

Buurvrouw
Ja, voor bescheidenheid koop je niet veel,
als een gewoon lapje katoen
met de dag duurder wordt.

Moeder
Ach, schei toch uit!
Dat is toch je reinste onzin!
Deze omslagdoek heb ik
nog geen jaar geleden
haast voor niets gekocht.
Kijk zelf maar.
Wat zeg je van deze versiering,
en deze met rode zijde geborduurde kersjes.
En kijk eens hier, in het midden:
een nestje jonge duiven...
En de rand is helemaal afgewerkt met witte
parels.
(In de deuropening verschijnt Parasja.)
Parasja, wat ben je lang weggebleven!

Buurvrouw
Wie is daar?

Parasja
Kijk, ik heb een dienstbode gevonden!
(De hazaar komt op, verkleed als dienstbode.)

Moeder
Kom eens hier, meisje,
waar kom jij vandaan?

Parasja
Ik ontmoette haar bij Anna, die zo ziek is.

Moeder
Wel, lief kind, als je hier wilt werken: probeer
het.

Moeder, Buurvrouw en Parasja
Maar onthoud wel, eens en voor altijd:
dag en nacht zul je voor ons moeten klaarstaan.

Buurvrouw
(in moeders oor)
Maar heb je wel gevraagd wat ze wil verdienen?

Parasja
Ik zei het je al: ze zal niet veel vragen.

Moeder
(tegen de dienstbode)
Nu, hoeveel dan?

Dienstbode
Dat mag u zelf beslissen, mevrouw.

Moeder
En vertel me eens, hoe heet je?

Dienstbode
Ik heet Mavra.

Buurvrouw
Verlegen is ze in ieder geval niet.

Parasja
Ik denk dat ik niet voor niets mijn best heb
gedaan.

Dienstbode
Ik heb gehoord:
Fjokloesja, zij ruste in vrede,
heeft u tien jaar trouw gediend.

Parasja, Buurvrouw en Moeder
Fjokloesja, zij ruste in vrede,
heeft ons gedurende haar leven trouw gediend,
zonder ooit haar werk te verwaarlozen.
Tien jaar lang heeft Fjokloesja,
die trouwe ziel, ons gediend,
zonder ooit haar werk te verwaarlozen.

Buurvrouw
Jij bent nog jong, mijn kind,
neem aan haar een voorbeeld!

Moeder en Parasja
Neem aan haar een voorbeeld,
wees vroom en eerbiedig.

Dienstbode
Ik hoop dat iedereen
over mij tevreden zal zijn!

Parasja en Moeder
Ik hoop dat wij tevreden zullen zijn.

Buurvrouw, Parasja en Moeder
Laten we eerlijk zijn
en er geen doekjes om winden:
het is een schatje!

Buurvrouw
Tot ziens!
(gaat af)

Moeder
Parasja, ik moet nu gaan.
Wil jij, terwijl ik me ga verkleden,
de dienstbode haar kamertje laten zien,
vertel haar wat ze moet doen,
en houd een oogje in het zeil!
(gaat af)

Dienstbode
Parasja!

Parasja
Ach mijn liefste Vasili,
wat ben ik gelukkig!

Dienstbode
Ach mijn liefste,
laten wij God op onze knieën danken
voor deze overwinning.

16 Parasja en Dienstbode
Ik zal altijd met vreugde terugdenken
aan deze prachtige dag van vandaag,
aan deze heerlijke, gelukkige dag,
aan al deze mooie momenten.

Parasja
Straks, wanneer ik voor het raam zit te borduren
en me in stilte je dierbare gelaat weer voor de
geest haal
zal ik steeds weer met vreugde terugdenken
aan deze prachtige dag van vandaag.

Parasja en Dienstbode
Ik zal altijd met vreugde terugdenken
aan deze prachtige dag van vandaag,
aan deze heerlijke, gelukkige dag,
aan al deze mooie momenten.

Dienstbode
Aan al deze mooie momenten!
Achter elk raam tracht ik
jouw dierbare gelaat te zien.

Parasja en Dienstbode
Hoe zal ik ooit die nachten kunnen vergeten?
Toen ik in de ijle nevel van mijn dromen

de glans van jouw ogen voor me zag?

Parasja
En steeds weer jouw naam mompelde.

Dienstbode
In mijn rusteloze slaap.

Parasja
Maar jij gaf geen antwoord.

Dienstbode
En steeds weer mompelde ik jouw naam
in mijn rusteloze slaap.

Parasja en Dienstbode
Maar jij, jij gaf geen antwoord.

Dienstbode
Maar jij gaf geen antwoord.

Parasja en Dienstbode
Maar nu zijn onze zorgen voorbij,
ons wacht het eeuwige geluk.
Alles lijkt wel een droom,
zolang alleen de lieflijke Cupido
deelgenoot van ons geheim is.

Stem van Moeder
Parasja!

Parasja
Hoor je dat? Mijn moeder roept.
(Moeder komt op.)
Ga de tafel afruimen!

Moeder
Schiets op!
Als je de afwas gedaan hebt,
ga dan niet weg,
ik ben zo terug.

Parasja
Kom moeder, laten we gaan, het is bijna tijd!

Dienstbode
(tegen moeder)
Ik zal mijn best doen.
(tegen Parasja)
De tijd staat stil
als jij weg bent.

Moeder
(tegen Parasja)
Ik kom zo terug om even te kijken.
(Moeder en Parasja gaan af.)

Dienstbode
Ach, ik wacht, ik wacht geduldig,
ach, ik wacht geduldig, mijn lieve Parasja.
Ik wacht op de eerste sterren
die aan de donkere hemel gaan verschijnen.
Wanneer de stilte en de duisternis
de omgeving omringen,
blijven wij alleen nog over.
Wij met ons tweeën, tezamen.
Dan ontvlamt onze liefde.
In de donkere nacht zullen,
tot aan het eerste ochtendgloren,
onze liefkozingen zich verenigen
met onze zoete herinneringen
en mijn liefdesverklaringen.
Alles wat mij op het hart ligt,
zal ik je vertellen.
Terwijl wij samen zo vredig zitten,
klinkt in de stilte slechts het murmelen
van onze stemmen.
Het zachte geluid van onze kussen
vermengt zich met ons gefluister.
Maar nu moet ik me gaan scheren.
Kijkt er niemand door het raam?
Hier heb ik mijn scheermes,
nu nog het water, een handdoek en zeep.
(scheert zich)
De tafel wiebelt.
Die hoofddoek begint me te irriteren.

Moeder
(terwijl zij opkomt, verbaasd)
De deur staat helemaal open!
(ziet hem)
Schoft! Ellendeling!

Dienstbode
Och, mijn God!

Moeder
Och, ik word niet goed!

Parasja
(terwijl zij naar haar moeder rent en haar opvangt)
Moeder! Vlug, water!

Dienstbode
Parasja!

Parasja
Waar is het water? Waar is het vlugzout?

Dienstbode
Waar moet ik mij verstoppen?

Parasja
Moeder!

Dienstbode
Waar kan ik mij verstoppen?
Dat oude mens kan elk ogenblik bijkomen.

Parasja
Wat een ellende!

Buurvrouw
(terwijl zij opkomt)
Lieve God, sta ons bij!

Moeder
(terwijl zij langzaam weer bijkomt)
Grijp hem!

Dienstbode
(springt uit het raam)
Vaarwel!

Buurvrouw
Houd de dief!

Parasja
(terwijl zij naar het raam holt)
Vasili!

Buurvrouw
Houd de dief! Houd de dief!
(rent naar Moeder)
Lieve hemel, als ze dat maar overleeft!

Parasja
(terwijl zij uit het raam hangt)
Vasili! Vasili!

EINDE

Was Stravinsky overtuigd van de kwaliteit van zijn muziek ('Mavra is volgens mij het beste dat ik ooit heb gemaakt'), Tsjaikovski twijfelde meer dan ooit. In zijn brieven klaagde hij herhaaldelijk dat zijn nieuwe opera helaas een 'opgewarmde prak' zou blijken te zijn, dat hij onbewust stukken uit *De betoverende* zou hebben overgeschreven, niets meer zou kunnen dan 'herkauwen' en dat het tijd zou worden met het componeren van opera's te stoppen, in ieder geval voor een poosje. Al een jaar of acht had Tsjaikovski met een idee rondgelopen voor een opera, gebaseerd op het toneelstuk *Kong Renés Datter* van de 18 Deense schrijver Henrik Hertz. 'Het onderwerp betoverde me om zijn poëzie, zijn originaliteit en de schat aan lyrische momenten,' vertelde de componist in een interview. De geromantiseerd-historische éénakter, geschreven in 1845, was jarenlang in theaters verspreid over heel Europa redelijk succesvol geweest. Hij werd vertaald, door een zekere Vladimir Zotov ook in het Russisch, en Tsjaikovski kende die versie van *Koning René's dochter* sinds 1883. (De Russische uitgave moet per abuis Hans Christian Andersen als de schrijver hebben vermeld, en nog steeds wordt die naam vaak genoemd.) In het voorjaar van 1888 woonde Tsjaikovski een uitvoering in het Moskouse Maly theater bij, waardoor het thema hem nogmaals onder ogen kwam. Toen de directeur van het keizerlijke Mariinski theater in St. Petersburg, Ivan Vsevolozjski, de componist benaderde voor een dubbele opdracht voor het seizoen 1891-1892: een ballet en een opera voor een uitvoering op één avond, besloot Tsjaikovski zijn idee uit te werken. Voor het ballet koos hij E.T.A. Hoffmanns *Notekraker* als basis; als uitgangspunt voor de opera *Jolanthe* fungeerde het toneelstuk van Hertz. De opdracht voor het vervaardigen van het libretto gaf Tsjaikovski aan zijn broer Modest, zelf niet meer dan een middelmatig schrijver, maar ook de leverancier van het libretto voor *Schoppenvrouw*. Maar Tsjaikovski had het druk,

maakte een succesvol debuut in Amerika, dirigeerde concerten in Frankrijk en Duitsland. Uit Frankrijk schreef hij Vsevolozjski daarom: '*Koning René's dochter* is een extreem rijk onderwerp voor de muziek. Het prikkelt mijn fantasie zo sterk dat ik er zeker van ben er een succes van te kunnen maken, mits deze opera niet het resultaat is van spanning en haast.' En op dezelfde dag nog schreef hij zijn broer Modest: 'Meer dan ooit ben ik verliefd op het thema van *Jolanthe*, en je hebt een uitstekend te gebruiken libretto geschreven, o, ik zal een opera schrijven waarvan iedereen de tranen in zijn ogen krijgt – maar wel pas voor het seizoen 1892-1893.' Van zijn Amerikaanse tournee teruggekeerd naar zijn huis in Majdonovo, gaf Tsjaikovski echter voorrang aan het ballet. In Frankrijk had hij een nieuw instrument ontdekt, de celesta, en hij wilde met dit wonderlijke effect Rimski-Korsakov en Glazoenov koste wat het kost vóór zijn. Toch moest de voltooiing van de orkestratie nog tot 1892 wachten, omdat de componist de tweede helft van 1891 geheel wilde wijden aan het componeren van de opera. De aanvankelijke angst dat hij het niet klaar zou spelen nog een opera te schrijven verdween vrij snel, al bleef hij bezorgd. Zijn trouwe leerling Taneev, die voor het piano-uittrekssel zorgen zou, mocht er voor de première niets over zeggen, geen enkele kritiek uiten. (Hij deed het toch, maar was positief.) Na een maand schreef Tsjaikovski zijn neef Vladimir Davydov echter: 'Mijn werk gaat plotseling beter. Nu weet ik tenminste dat *Jolanthe* niet plat op het gezicht zal vallen.' In twee maanden tijd was de compositie afgerond, en begon de orkestratie. Aan Aleksandr Ziloti schreef Pjotr Iljitsj: 'Ik ben blij dat mijn werk lekker gaat. Het belangrijkste is het aangename gevoel dat ik zeer zeker *Jolanthe* niet aan stukken zal scheuren, zoals ik dat met [het symfonisch gedicht] *De Vojevoda* heb gedaan.' In tegenstelling tot de meeste opera's is de liefde in deze laatste opera van Tsjaikovski niet de kracht die mensen met ten slotte fatale gevolgen uit elkaar drijft. In dit drama staat de idee van de helende liefde centraal. Alleen de ware liefde (en niet een zinnelijke liefde als die van Hertog Robert) kan de blinde Jolanthe verleiden het licht te willen zien. De historische achtergrond, het vijftiende-eeuwse Frankrijk, speelt slechts de rol van een kleurrijk fond waartegen de individuele handelingen en gevoelens zich afspelen. Ook in *De Maagd van Orléans* had Frankrijk als decor gefungeerd. De laatste twee theaterwerken, zowel *De Notekraker* als *Jolanthe*, zijn voor Tsjaikovski opvallend lichtvoetig, zeker wanneer we ze bezien in het licht van de persoonlijke tragedie van de Zesde symfonie en de heftige dramatiek van *Schoppenvrouw*. Alleen in de

ouverture, die het laatst werd gecomponeerd, vinden we iets van die onheilsklanken terug. De première van *De Notekraker* en *Jolanthe* viel op 6 december 1892, nu dus bijna een eeuw geleden, de opera onder de dirigent Eduard Nápravnik. Het werd geen doorslaand succes. Het publiek was niet direct afwijzend, maar de pers reageerde vernietigend. Tsjaikovski antwoordde hierop dat je inderdaad moest toegeven dat het ballet ondanks alle vertoon een beetje saai bleek te zijn. Maar de opera, nee, dat was toch echt een meesterwerk, en over de kritiek daarop maakte Tsjaikovski zich dan ook geen echte zorgen, 'want het is niet de eerste keer, en ik weet dat ik ten slotte zal overwinnen,' verzekerde hij zijn andere broer Anatoli in een brief. *De Notekraker* heeft de tijden weerstaan; de opera is echter grotendeels onder het stof verdwenen.

Rimski-Korsakov, die de generale repetitie had gezien, was in zijn autobiografie zeer duidelijk: 'Ik vond dit een van Tsjaikovski's zwakste composities. Naar mijn idee is niets aan deze opera echt succesvol – van zijn schaamteloze imitaties, zoals van Rubinstein's *Open de deuren van mijn kerker*, tot de orkestratie, die volledig op haar kop is gezet; muziek die voor de strijkers geschikt zou zijn, is aan de blazers gegeven, en vice versa, zodat het hier en daar op de minst passende momenten merkwaardig klinkt (in de ouverture bijvoorbeeld, die om de een of andere duistere reden voor blazers alleen is geschreven).' Dat *Jolanthe* geen repertoire heeft gehouden, ligt natuurlijk niet aan deze 'merkwaardig moderne' orkestklank. Immers, al veel eerder kregen blazers in Russische opera's bijzondere aandacht, soms in de vorm van een onafhankelijk blaas-orkest-op-het-toneel, zoals in Glinka's *Roeslan en Ljoedmilla*. Eerder heeft het te maken met de lengte van het stuk: anderhalf uur is nèt te kort om avondvullend te zijn. Bovendien is het lyrische verhaal nogal statisch. Daardoor is de opera uitermate geschikt voor een concertante uitvoering.

De broers Tsjaikovski, v.l.n.r. Anatoli, Nikolai, Ippolit, Pjotr en Modest

De handeling speelt zich af in de Vogezen in de vijftiende eeuw. Jolanthe, de blinde dochter van koning René van de Provence, woont onder toezicht van haar voedster Martha en Bertram (Martha's echtgenoot en [poortwachter]) op een kasteel in de Vogezen. Martha en haar vriendinnen Brigitte en Laura zijn haar enige gezelschap, want haar vader heeft iedereen verboden de terreinen van het slot te betreden. Dit omdat zijzelf noch iemand anders mag weten dat zij blind is, zeker niet Robert, de hertog van Bourgondië, aan wie zij al sinds haar kindertijd is uitgehuwelijkt. Jolanthe is treurig, maar weet niet waarom, en haar vriendinnen doen tevergeefse pogingen haar met zang en spel op te beuren. Hoorgeschal kondigt de komst aan van de koning en de Moorse arts Ebn-Hakia, die moet proberen Jolanthe van haar blindheid te genezen. De arts acht dit niet onmogelijk; voorwaarde is echter wel dat Jolanthe zelf de vurige wens koestert om zinde te worden. Zolang de kans op genezing ongewis is, weigert de koning zijn dochter van haar droevig lot op de hoogte te stellen. Twee jonge ridders verschijnen aan de ingang van de tuin: Robert en diens vriend Vaudemont, die op weg zijn naar koning René, zodat Robert zijn aanstaande kan ontmoeten. Robert kijkt hier allesbehalve verlangend naar uit, want hij heeft een ander meisje lief. De jonge edellieden zien de borden die, op straffe des doods, aan ieder de toegang verbieden. Maar nadat Vaudemont een glimp heeft opgevangen van een engelachtige, slapende schoonheid (Jolanthe), wil hij niet meer op zijn schreden terugkeren. Inmiddels is Jolanthe ontwaakt. Opgetogen over dit onverwachte bezoek, biedt zij de beide vreemdelingen een glas wijn aan. Robert echter voorziet gevaar en verdwijnt. Niet beseffend dat zij blind is, vraagt Vaudemont aan Jolanthe een rode roos voor hem te plukken. Als zij hem

The action takes place in the fifteenth century in the Vosges. Iolantha, the blind daughter of King René of Provence, lives in the custody of her nurse Martha and Bertram (Martha's husband and the King's servant) in a castle in the Vosges. Martha and her girlfriends, Brigitte and Laura, are her only companions because her father has forbidden anyone to enter the castle grounds. The reason being that no one, not even Iolantha herself, must know that she is blind; especially not Robert, the Duke of Burgundy to whom she has been betrothed since she was a child. Iolantha is in a sad mood, but does not know why, and her girlfriends try to cheer her up by singing and playing, but all to no avail. The sound of horns heralds the arrival of the King and the Moorish doctor Ebn-Hakia, who is to try to cure Iolantha of her blindness. But the chances of success are doubtful, and the King refrains from telling his daughter of her tragic lot. Two young knights appear at the entrance of the garden: Robert and his friend Vaudemont, who are on their way to King René so that Robert can meet his betrothed. Robert is dismayed by the prospect – he has fallen in love with another girl. The young noblemen see the notices forbidding anyone to enter on pain of death. Vaudemont, however, after catching a glimpse of an angelic sleeping beauty (Iolantha), refuses to turn back. Meanwhile, Iolantha has awoken, and delighted by this unexpected visit offers both the strangers a glass of wine. Robert, however, senses danger and disappears. Not aware that she is blind, Vaudemont asks Iolantha to pick a red rose for him. Twice she hands him a white rose, and after the third attempt, Vaudemont realizes that she cannot see. He tells her about the sun, light and colours, and the girl's burgeoning love for the young knight awakens in her a longing to be able to see. The intruder is

tot drie keer toe een witte roos heeftgegeven, concludeert Vaudemont dat Jolanthe niet kan zien. Hij vertelt haar van de zon, licht en kleuren, en met de liefde voor de jonge ridder ontwaakt in het meisje het verlangen om te kunnen zien. De indringer wordt ontdekt en zal moeten sterven: hij heeft Jolanthe immers van haar gebrek op de hoogte geteld. De Moorse arts is echter tevreden, want Jolanthe weet nu wat ze mist en wil kunnen zien. De koning belooft de jonge ridder genade te schenken als zijn dochter beter wordt, en uit liefde voor Vaudemont onderwerpt Jolanthe zich gewillig aan de behandeling. Ondertussen is Robert teruggekeerd met zijn manschappen om zijn vriend te bevrijden. De koning verklaart hem alles en ontslaat hem van zijn trouwbelofte. Jolanthe's genezing slaagt, en voor het eerst kan zij haar omgeving zien en allen die haar dierbaar zijn. Vaudemont sluit haar in zijn armen en tezamen zingt men een lofzang op 'het ware licht', te weten: de Almachtige Heer.

discovered and is condemned to death, the more so because he has made Iolantha aware of her handicap. But the Moorish doctor is pleased because Iolantha now knows what she is missing and expresses her desire to see. The King promises to pardon the young knight if his daughter is cured, and out of love for Vaudemont Iolantha willingly undergoes the treatment. In the meantime, Robert has returned with his men to free his friend. The King reveals everything and releases him from his promise of marriage. Iolantha's treatment is successful, and for the first time she is able to see her surroundings and all those who are dear to her. Vaudemont takes her in his arms, and together everyone sings a hymn of praise to 'the true light': Almighty God.

Gepresenteerd tijdens het Holland Festival

Luigi Nono

Kronos Quartet

Gidon Kremer

Schönberg Ensemble

Nieuw Sinfonietta Amsterdam

Gemist tijdens het Holland Festival

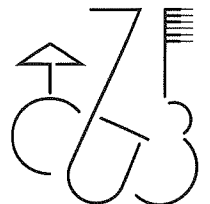
Peter en de Wolf

Stravinsky dirigeert Stravinsky

Arvo Pärt

Simeon ten Holt's Canto Ostinato

Schnittke & Rostropovich

CONCERTO

UTRECHTSESTRAAT 54-60
1017 VP AMSTERDAM
TEL. 020 - 623 52 28/624 54 67

Edoch, dit alles verkrijgbaar bij:

[illegible]

24

51

el 5

bas

bas/bariton

tenor

bariton

tenor

has

Sopraan

alt

MO37060PR220

mezzosoprano

Nicholas Hilliard, Jongeman tussen de rozen. Ca. 1588.

Jolanthe

Eerste tafereel - Arioso van Jolanthe

Een mooie tuin met een weelderige vegetatie. Een paviljoen in Gothische stijl. Op de achtergrond een muur met een kleine deur, die door de plantengroei bijna niet is te zien. Op de voorgrond bloeiende rozestruiken en vruchtbomen. Vier muzikanten spelen. Jolanthe plukt vruchten. Zij zoekt ze op de tast aan de takken, die door Brigitte, Laura en enkele dienstmeisjes naar haar toe gebogen worden gehouden. Martha draagt een mand waarin Jolanthe de vruchten neerlegt. Haar bewegingen worden steeds langzamer en uiteindelijk laat zij, met gebogen hoofd, haar handen zakken.

Martha
Mijn lieve Jolanthe, ben je moe?

Jolanthe
(in gedachten verzonken)
Moe? Ik weet het niet! Ja toch... Mijn lieve Martha, vertel mij eens...

Martha
Wat is er, mijn liefje?

Jolanthe
Ik heb het gevoel dat ik iets mis, maar wat? Dat zou ik zo graag willen weten! Vader en jij, Martha...
(Zij draait haar hoofd in de richting waar zij vermoedt dat Brigitte en Laura staan, dezen veranderen van plaats.)
...en jullie, mijn lieve vriendinnen, jullie leven slechts om mij gelukkig te maken. Met liefde en geluk vullen jullie mijn hele leven, maar ik ben niet in staat iets voor jullie terug te doen!

Martha
Wij doen slechts onze plicht: Jij bent onze meesters, wij zijn jouw dienaren!

Jolanthe
Nee, nee, dat is niet waar, jullie zijn mijn vriendinnen. O, Martha, er is iets waarnaar ik verlang, maar wat? Ik weet het zelf niet!

Martha
(in tranen)
Mijn lieve Jolanthe, houd toch op!

Jolanthe
Wacht, wacht! Kom eens hier, nog iets dichterbij...
(raakt Martha's ogen aan)
Je huilt! Maar waarom?

Martha
Waarom zou ik niet huilen als jij huilt?

Jolanthe
Martha, ik heb inderdaad gehuild, maar ik heb geen traan gelaten... Mijn stem beefde niet en mijn ogen heb je niet aangeraakt; hoe weet je dan dat ik huil?
(Martha en haar vriendinnen zwijgen wat verward.)
Nee, er moet iets zijn wat jullie me niet willen vertellen.

Martha
Nee, echt niet! Stil nou toch!

Brigitte
Het is vast de muziek die jullie zo verdrietig maakt.

Martha
Ja, ja! Het is vast en zeker de muziek!
(tegen de muzikanten)
Zo is het wel genoeg!

Laura
Zouden jullie wat vrolijkers willen spelen?

Jolanthe
(tegen de muzikanten)
Nee, dat hoeft echt niet! Dank jullie wel, beste vrienden...
(de muzikanten stoppen met spelen)
...jullie hebben mooi gespeeld, maar... Nu is het echt genoeg, dank jullie wel; later, als de zon wat lager staat, komen jullie dan weer om mij op te vrolijken?
(De muzikanten gaan af.)

Brigitte en Laura
Wat zullen we gaan doen? Zullen we gaan spin-
nen of wat gaan zingen?

Koor
Of wil je een sprookje horen?

Jolanthe
Nee, ik wil eigenlijk niets, ik ben een beetje
moe. Ja, toch... Willen jullie wat bloemen voor
mij plukken? Ik wil een boeket maken, mis-
schien kan de geur van de koele, tere bladeren
mij wat rust geven, ik heb de hele nacht niet
kunnen slapen.
(Brigitte, Laura en de dienstmeisjes gaan af.)
Hebben wij dan alleen ogen gekregen om te hui-
len? Wat denk jij, Martha?

Arioso

Jolanthe
(met veel gevoel)
Waarom kende ik vroeger geen zorgen, geen
verdriet en geen tranen? En waren alle dagen
vervuld van hemelse muziek en rozegeur? Als
de eerste zon het woud verwarmde en het vrolij-
ke gezang van de vogels weerklonk, sloot ik mij
aan bij dit jubelend koor. Maar nu hoor ik over-
dag slechts een onbegrijpelijke klaagzang, en in
het gezang van de vogels en het ruisen van de
beek een smartelijke klacht. Waarom is de koele
stilte van de nacht mij steeds dierbaarder ge-
worden, waarom hoor ik bitter geschrei wan-
neer de nachtegaal zingt? Waarom, vertel mij
toch, waarom?

Tweede tafereel - koor

Martha
*(terwijl zij Jolanthe naar een bankje bij een ro-
zestruik leidt)*
Kwel jezelf niet langer, mijn liefje!
Huilen, zonder te weten waarom, mishaaft Onze
Lieve Heer.
*(Achter het toneel klinkt het gelach en het ge-
praat van Brigitte, Laura en de andere meisjes;
zij komen op met manden vol bloemen.)*

Brigitte, Laura en Koor
We hebben voor jou mooie voorjaarsbloemen
meegebracht: ranonkels, korenbloemen, mimo-
sa, rozen, violieren, lelies en lelietjes-van-da-
len, balsemien en zoetgeurende jasmijn.

Brigitte en Laura
Ruik eens hoe lekker zij geuren, voel eens hoe
zijdezacht zij zijn!

Brigitte en Martha
Mogen dankzij hun zoete geuren en de zachte
streling van de lentewind zorgen, twijfels en lij-
den worden verdreven door een verkwikkende
slaap.

Laura
Voel eens hoe zijdezacht zij zijn, hoe welriekend
en teer! Je zult je onzekerheid vergeten, en zoe-
te dromen zullen je lijden, twijfels en zorgen
verdrijven.

Koor
Voel eens hoe zijdezacht zij zijn, hoe welriekend
en teer! Vers en rein, teer en zacht. Ach, wat
een heerlijkheid.

Brigitte, Laura, Martha en Koor
We hebben voor jou mooie voorjaarsbloemen
meegebracht: ranonkels, korenbloemen, mimo-
sa, rozen, violieren, lelies en lelietjes-van-da-
len, balsemien en zoetgeurende jasmijn.

Brigitte en Laura
Ruik eens hoe lekker zij geuren, voel eens hoe
zijdezacht zij zijn!

Brigitte, Laura en Martha
Alle droefenis zal spoedig vergeten worden,
vreugde en zoete dromen zullen volgen op
verdriet, o bloemen, o bloesem, o lente!

Derde tafereel - Koor

Jolanthe
(terwijl zij Laura bij de hand pakt)
Brigitte, ben jij het?

Laura
Nee, ik ben het, Laura.

Jolanthe
*(laat Laura's hand niet los, maar pakt met haar
andere hand die van Brigitte)*
Dank jullie wel, mijn lieve vriendinnen. Waarom
houden jullie toch zoveel van mij? Hoe kan ik
jullie ooit voor deze vriendschap belonen?

Brigitte en Laura
Jouw liefde is onze mooiste beloning!

Jolanthe
Waar is Martha?

Martha
Ik ben hier, mijn liefje!

Jolanthe
Luister eens, kom eens hier. Mag ik, zoals vroe-
ger, toen ik nog klein was, mijn hoofd op je
schouder leggen, en wil je dan dat ene liedje,
waar ik zoveel van houd, voor me zingen?
*(Martha geeft aan Brigitte, Laura en de andere
meisjes een teken, een van hen neemt een waai-
er en wuift Jolanthe, die in slaap aan het vallen
is, koelte toe.)*

Martha
Nou, vooruit dan.
(wendt zich tot Brigitte en Laura)
Willen jullie met me meezingen?

Jolanthe
(opent langzaam haar ogen)
Nee, zij vinden dat vast niet leuk.

Brigitte en Laura
Waarom zeg je dat nou? Dat is toch niet waar!
*(Jolanthe valt in slaap. Terwijl Martha zingt,
legt zij Jolanthe voorzichtig op bed en geeft de
meisjes een teken binnen te komen. Zij komen
binnen en dragen Jolanthe voorzichtig weg. Het
gezag sterft weg, terwijl de meisjes achter het
toneel verdwijnen.)*

Brigitte
Laat Gods genadige engelen jou met hun vleu-
gels koelte toe wuiven en je in slaap wiegen.

Laura
Laat Gods genadige engelen jou met hun vleu-
gels koelte toe wuiven en je in slaap wiegen.

Brigitte, Laura, Martha en Koor
Slaap, mijn kind, slaap, mijn kindje, slaap.

Koor
Slaap, kindje, laat een zoete slaap zich over jou
ontfermen.

Brigitte en Laura
Slaap kindje, laat een zoete slaap zich over jou
ontfermen. God in de hemel, die het gebed van
een kind ver hoort, zal met gulle hand vreugde
en geluk zenden.

Martha
Vanuit de Hemel ziet God, die de wereld gescha-
pen heeft, op jou neer.

Allen
God in de hemel, die het gebed van een kind
verhoort, zal met gulle hand vreugde en geluk
zenden.

Vierde tafereel - Arioso van de koning

*(Het toneel blijft een poosje leeg. Op de achter-
grond jachtgeluiden. Er klinkt een hoornsignaal
en er wordt op de poort geklopt.)*

Bertram
(komt op)
De hoorn klinkt! Wie is die onverwachte gast?
(Hij opent de poort, en Almerik komt op.)
Wie u ook bent, kom niet dichterbij! Het is ver-
boden hier binnen te komen, op straffe des
doods! Verdwijnt!

Almerik
Ik ben hier op bevel van de koning en ik ga niet
weg voordat ik mijn opdracht heb volbracht.

Bertram
Als de koning een bevel wenst over te brengen,
dan stuurt hij altijd mijn vriend Raoul, de wa-
pendrager.

Almerik
Weet dan, oude man, dat Raoul gisteren gestorven is.

Bertram
Gestorven! O, mijn arme vriend! Het werd mij niet gegund om in het laatste uur nog afscheid van hem te nemen. Moge God zijn ziel genadig zijn! Maar wie bent u?

Almerik
Ik ben zijn opvolger. Hier is de ring van de koning en dit is zijn brief!

Bertram
Deze ring ken ik, hij is van de koning en de brief draagt zijn zegel...
(leest de brieven maakt een buiging)
Komt u binnen!

Almerik
Wat een paradijs! Voordat ik vraag waar ik nu precies ben, moet ik jullie mededelen dat over een uur de koning komt, vergezeld van een beroemde Moorse arts. Vertel me nu gauw: waar ben ik en van wie is dit paradijs midden in dit onherbergzame gebied, wie woont hier eigenlijk?

Bertram
De dochter van koning René, de blinde Jolanthe, de verloofde van Robert, de Hertog van Bourgondië.

Almerik
Is de dochter van de koning echt blind?

Bertram
Zij heeft nog nimmer het licht aanschouwd!

Almerik
Maar iedereen weet toch dat zij in het klooster van de orde der Clarissen in Spanje woont?

Bertram
Nee, al vanaf haar geboorte woont zij hier, met mijn vrouw, die haar voedster was, en niet in Spanje.

Almerik
Maar waarom dit alles?

Bertram
De koning wil, zolang zij niet genezen is, Jolanthe's gebrek voor Hertog Robert verborgen houden.

(Martha komt op.)
Vrouw, dit is Almerik, de wapendrager. Hij heeft een brief van de koning bij zich en deelt mede dat de koning hier zal komen met een beroemde Moorse arts.

Martha
(tegen Bertram)
Weet hij van Jolanthe's geheim?

Almerik
Ja, uw man heeft mij alles verteld.

Martha
Dan heeft hij ook verteld dat het arme kind zich niet van haar blindheid bewust is, en dat men in haar bijzijn niet mag spreken over licht en de schoonheid van wat onze ogen zien. Spreek niet over haar vader als Koning of Monarch... Voor haar is hij ridder René, en meer niet... Zo heeft onze koning bevolen.

Almerik
Zijn wil is voor mij wet.
(Vanachter het toneel klinkt hoorngeschal.)

Bertram
Een hoornsignaal! Dat zal de koning zijn!
(Hij opent de poort. De koning en Ebn-Hakia komen op.)

Koning
Kijk, wijze arts, dit is de woonplaats van mijn lieve dochter, Jolanthe. U weet nu alles. In uw handen ligt mijn laatste hoop op haar genezing.

Ebn-Hakia
Maar waar is zij? Ik moet haar zien.

Martha
Zij slaapt nu even, zij is moe van de korte wandeling en het drukkende weer.

Ebn-Hakia
Des te beter, dan kan ik haar zien terwijl ze slaapt.

Koning
Martha en Bertram, breng de dokter naar Jolanthe's kamer.
Ik wacht vol angst en spanning op uw uitspraak.

Ebn-Hakia
Allah is groot, laten wij op Hem vertrouwen.
(Door Martha, Bertram en Almerik begeleid gaat hij af.)

Koning
Wat zal hij zeggen? Welk antwoord zal zijn geleerdheid mij kunnen geven? Zal Jolanthe ooit het licht kunnen zien, of ben ik gedoemd tot een eeuwigdurende kweeling: te weten dat mijn dochter voor altijd in duisternis zal moeten leven?

O, God, heb medelijden met mij! Heer, als ik gezondigd heb, waarom moet mijn dochter, die reine engel, dan lijden? Waarom heeft U om mijn zonden haar stralende blik in duisternis gehuld? O, geef mij toch een gunstig bericht! Troost mij met de hoop op genezing, voor haar ben ik bereid mijn kroon, mijn macht en mijn rijk te offeren... U mag mij alles ontnemen, mijn rust, mijn geluk, ik zal alles deemoedig dragen, voor alles zal ik U dankbaar zijn! Ik zal mij voor U in het stof buigen, ik ben bereid alles te verliezen, alles weg te geven, maar bespaar mij aan te moeten zien hoe mijn dochter in de duisternis moet leven. O, mijn God, heb medelijden, ik zal mij voor U in het stof buigen, o, mijn God, mijn lieve God, heb medelijden met mij...

Vijfde tafereel - Monoloog van Ebn-Hakia

(Ebn-Hakia daalt de trap van het terras af.)

Koning
Uw gezicht is altijd zo duister en gesloten, even ondoorgrondelijk als de wetenschap die u beoefent. Tevergeefs tracht ik in uw gelaatstreken een antwoord te lezen.

Ebn-Hakia
Heb vertrouwen, Heer Koning, Allah is groot.

Koning
Allah is waarlijk groot en vol genade.

Ebn-Hakia
Ik zal u mijn oordeel geven: welnu, Hoogheid, genezing is mogelijk, doch slechts indien...

Koning
Spreek, wat is de prijs die u verlangt? Ik zal u alles geven wat ik bezit, maar schenkt u haar, o dokter, haar gezichtsvermogen!

Ebn-Hakia
Zij moet weten wat er met haar aan de hand is.

Koning
Dat zij blind is?! Kunt U mij dan beloven dat zij ooit zal kunnen zien?

Ebn-Hakia
Alles ligt in Gods hand. De wetenschap is niet almachtig; ik kan u niets beloven.

Koning
Dus ik moet haar vertellen welk droevig lot haar getroffen heeft, met welk gebrek zij geboren is, zonder dat ik zeker weet dat zij genezen kan worden. O, wrede Moor, heeft u dan geen medelijden met mijn arme vaderhart?! Hoe kon ik mijzelf zo bedriegen, door zo hoopvol gestemd te zijn? Vanaf nu weet ik dat ik niemand meer kan geloven... Vaarwel!

Ebn-Hakia
Zoals u wilt, Hoogheid, maar staat u mij toe eerst nog iets te zeggen. U kunt mijn oordeel accepteren of niet, maar één raad ben ik verplicht u te geven. Er zijn twee werelden: die van het lichaam en die van de geest, die in alle verschijningsvormen van het Zijn aanwezig zijn; door de wil van de Allerhoogste hebben zij zich met elkaar verenigd als twee onafscheidelijke vrienden. Er bestaat geen indruk waarvoor alleen het lichaam ontvankelijk is. Zo berust het zien niet alleen op het lichamelijke gezichtsvermogen. Voordat haar sterfelijke ogen kunnen worden geopend voor het licht van deze stoffelijke wereld, moet haar onsterfelijke ziel eerst dit zintuig leren kennen. Als het bewustzijn van de grote waarheid in haar geest ontwaakt, dan is het mogelijk, Uwe Hoogheid, ja eerst dan is het mogelijk dat in haar duisternis het verlangen naar het licht ontwaakt.

Koning
O God, o mijn God. Heb ik mij dan werkelijk tot nu toe vergist? Die martelende onzekerheid...

Ebn-Hakia
Nu, neem een besluit, u weet wat ik van u verlang en ik kan niet beginnen voordat Jolanthe de waarheid weet en zelf zal verlangen naar haar genezing. Tot de avond valt, zal ik hier in dit slot op uw beslissing wachten.

Koning
O mijn dochter, o Jolanthe, nee, nee, dit kan toch niet waar zijn! Ieder die jou dit geheim wenst te onthullen, zal daar met zijn leven voor moeten boeten. Zo heb ik dat bepaald. Ook de arts zal zich hierbij moeten neerleggen.

(Het toneel blijft een tijdje leeg.)

Zesde tafereel - Aria

32 Robert
(achter het toneel)
Niet zo snel, het is hier zo donker.

Vaudemont
Vlug! Ik zie daar een deur, recht voor ons.

Robert
Wat voor een deur?

Vaudemont
Kom mee!
(Ze lopen door de deur het toneel op.)
Waar zijn we? Zie ik het goed? Dit lijkt wel een paradijs te midden van deze kale woestenij!

Robert
Kijk, hier staat geschreven: 'Keer terug, vervuld van vrees, hier mag men niet binnengaan, op straffe des doods.'

Vaudemont
Robert, wat is dit? Kun je dit verklaren?

Robert
Ik begrijp er niets van.

Vaudemont
Kom, laten we weggaan!

Robert
Nee! Moge God verhoeden dat ik weer uit deze paradijselijke tuin moet vertrekken! Ik heb geen zin meer om nog langer te dwalen door dit onherbergzame gebied!

Vaudemont
En als iemand ons hier ziet?

Robert
Wat dan nog? Hij zal heel even boos zijn, maar dat zal niet lang duren, want met dit zwaard brengen wij hem tot zwijgen; en bovendien, hoe langer het duurt voordat wij bij Koning René en Jolanthe aankomen, hoe liever het mij is. Ach, als zij nu eens spoorloos verdween! Ik zou bijna willen verdwalen, om haar maar niet te hoeven ontmoeten.

Vaudemont
De koning zal er waarschijnlijk wel in toestemen je verloving met haar te verbreken. Hij is, naar men zegt, een goed en verstandig mens.

Robert
Ach, Vaudemont, als hij dat eens zou doen!

Vaudemont
Maar als zij nu eens heel mooi blijkt te zijn?

Robert
Wie? Jolanthe?

Vaudemont
Ja!

Robert
Zij is waarschijnlijk koel en hooghartig. Ik ken ze toch, die nonnen! Met hun 'benedicte' en hun 'amen', zij zijn zo kil en levenloos als steen... Wie kan er met mijn Mathilde wedijveren, met haar zwarte ogen, die schitteren en fonkelen als sterren in de herfstnacht? Zij is vurig en teder als geen ander, vol hartstocht, bedwelmend als kostelijke wijn. Zij hoeft maar te kijken met die fonkelende ogen van haar en het liefdesvuur ontvlamt in mijn bloed; wanneer zij lacht of

zingt, glanzen haar tanden als parels.
Haar ogen spreken van vlamme, vurige, stormachtige hartstocht, zij verleiden je met de belofte van gelukzaligheid, van een tedere handdruk, van vergetelheid en van een oneindig geluk.
Wie kan er met mijn Mathilde wedijveren, met haar zwarte ogen, die schitteren en fonkelen als sterren in de herfstnacht? Zij is vurig en teder als geen ander, vol hartstocht, bedwelmend als kostelijke wijn.

Zevende tafereel - Duet

Vaudemont
Maar ach, waar zijn wij? Welke tovenaars woont in dit paradijs? Robert, kijk eens hier, voetstapen! Die zijn vast van een sierlijk damesvoetje.

Robert
Waarschijnlijk van een fee.

Vaudemont
Zij leiden naar een terras.

Robert
Klop eens aan!
(Vaudemont loopt naar het terras.)

Vaudemont
Kijk, deze deur is niet op slot, hij gaat vanzelf open... Ik heb hem nauwelijks aangeraakt.

Robert
Kun je iets zien?

Vaudemont
O, mijn God! Robert! Robert! O, wat ik nu zie! O, wat een engel! O, mijn God, wat is ze mooi!

Robert
Mag ik ook eens kijken?
(terwijl hij door de deur kijkt)
Ach, alleen maar een meisje...

Vaudemont
Heb je wel goed gekeken? Je zegt het zo onverschillig! O, kijk toch eens, hoe is het toch mogelijk dat dit beeld van maagdelijke schoonheid jou niet kan bekoren!

Robert
Laten we gaan, Godfried! Ik denk dat het gevaarlijk is hier nog langer te blijven. Dat vreemde droombeeld van dit mooie meisje komt mij onnatuurlijk voor! Maar wat is er met jou aan de hand? Je ziet zo bleek, Vaudemont!

Vaudemont
Wat straalt zij een goddelijke rust uit!

Robert
Hij is behekst!... Godfried! Geef antwoord! Laten we vluchten! We moeten deze betovering verbreken! Kom mee!

Vaudemont
Zwijg, Robert! Verstoor niet het stille, hemelse droombeeld dat ik zie!

Robert
Ik zal je redden, koste wat het kost, en niet toestaan dat je hier nog langer blijft.

Vaudemont
(hartstochtelijk)
Open mijn ogen toch niet... Ik wil dit beeld niet vergeten... Laat mij, o, laat mij toch genieten van dit droombeeld. Mijn God! Robert, je hebt haar wakker gemaakt! Ze komt hierheen!...

Robert
(tracht Vaudemont met geweld mee te trekken)
Ik zal niet toelaten dat ze je aanraakt! Kom, laten we gaan!

Vaudemont
(zich losrukkend)
Nee! Nee! Nooit!
(Jolanthe komt op en blijft op het terras staan.)

Jolanthe
Wie is daar?

Vaudemont
Een Bourgondische ridder, die...

Robert
(tracht Vaudemont tegen te houden)
Stil, vertel haar niet wie we zijn...

Vaudemont
(rukt zich los)
Ik heet Vaudemont.

Jolanthe
Ik heb jullie stemmen nooit eerder gehoord!...
Wie zijn jullie?

Vaudemont
Wij zijn verdwaald op onze tocht door bergen en bossen.

Jolanthe
Jullie zullen vast wel moe zijn. Ik zal jullie wat wijn brengen, zodat jullie wat op krachten kunnen komen.
(gaat wijn halen)

Vaudemont
(verrukt)
Wat een paradijs!

Robert
Nee, dit is een valstrik. Wij zijn in groot gevaar, mijn vriend, maar ik zal mij niet zonder meer overgeven, het leven is mij te dierbaar. Blijf jij maar hier, ik ga nu snel onze mannen zoeken, en ik zal terugkomen om jou te redden...
(Jolanthe komt terug met twee bokaal.)
samen met dat meisje. Wees niet bang, wacht op mij, vaarwel!
(Robert gaat af.)

Jolanthe
Kijk eens, hier is de wijn... Het is de lievelingswijn van mijn vader...
(Vaudemont neemt een bokaal en kijkt Jolanthe indringend aan.)

Vaudemont
(in zichzelf)
Zou zij mij met deze drank werkelijk te gronde willen richten?
(vastberaden)
Hoe het ook zij, door deze handen zou ik met vreugde sterven.
(Jolanthe wacht tot ook Robert komt om zijn bokaal van het blad te nemen. Vaudemont drinkt zijn wijn op.)

Jolanthe
Waar is uw vriend? Hij leek mij zo aardig...

Vaudemont
Mijn vriend is weggegaan, maar hij zal terugkomen...

Jolanthe
Weggegaan?
(zet het dienblad neer)
Wat jammer...

Vaudemont
Jammer? Waarom?

Jolanthe
Ik ben altijd blij wanneer er mensen komen. Ik ben zelden alleen. Mijn vriendinnen zijn weggegaan omdat ik sliep en zij weten vast niet dat ik alweer wakker ben.

Vaudemont
Dat is mijn schuld. Ik heb uw slaap verstoord...
Vergeef mij!... Toen ik u daar zo slapend ontwaarde, meende ik een visioen van pure, hemelse schoonheid te zien, een verschijning uit een zoete droom, een bron van goddelijke inspiratie.
(in vervoering rakend)
Door de onwillekeurige kreet van verrukking die ik slaakte, heb ik u doen ontwaken en het was alsof er voor mijn ogen een engel uit de hemel was neergedaald! Maar ik zie, u bent niet slechts een verschijning maar een mens van vlees en bloed, die in staat is te lijden en lief te hebben.
(Jolanthe is naar een rozestruik toe gelopen en heeft in haar verwarring een paar bloemen geplukt.)

Jolanthe
U spreekt van dingen die ik niet begrijp. Maar ik weet niet, als ik uw woorden hoor, krijg ik een vreemd maar aangenaam gevoel, een soort huisvering van verlangen, maar ook van vrees. Ik moet wel naar u luisteren... maar waarom toch? Waarom? Hoe kunt u zo lovend over mij praten, u heeft mij nog nooit eerder ontmoet...

Vaudemont
(nadrukkelijk en met veel gevoel)
Uw wil is voor mij wet, ik zal mij niet door mijn

hartstocht laten meeslepen; maar wilt u voor mij, opdat dit alles geen drogbeeld, geen mooie droom zal blijken, een roos plukken als aandelen aan onze ontmoeting en als herinnering aan de rode bloes op uw wangen.
(Jolanthe plukt een witte roos en geeft deze aan Vaudemont.)
Ik bedoelde eigenlijk een rode roos.

Jolanthe
Wat bedoelt u? Dat begrijp ik niet.

Vaudemont
Ik bedoel een van deze...

Jolanthe
Welke? Ik ben bang dat ik u nog steeds niet goed begrijp. Wilt u mij de roos teruggeven, ik zal een andere voor u plukken.

Vaudemont
O, nee! Deze roos is even stralend als u, ik wil deze als aandelen houden, als symbool van uw reinheid. Maar wilt u ook een rode voor mij plukken? Ik zal beide in het wapen van mijn schild dragen en ze tot aan mijn dood bewaren.

Jolanthe
Ik wil u gaarne een andere roos schenken.
(plukt opnieuw een witte roos)

Vaudemont
Nu geeft u mij weer een witte!
(Jolanthe plukt in haar verwarring nog een witte roos.)
Alweer! En nog een! Maar ik had u toch om een rode gevraagd?

Jolanthe
Wat betekent dat: 'een rode'?

Vaudemont
(plukt een paar rode rozen)
Wat een vreemde vraag! Vertelt u mij eens: hoeveel rozen heb ik geplukt?

Jolanthe
(strekt haar handen uit)
Wat is dat? Wilt u ze niet aan mij geven? Kom!

(Maar Vaudemont doet een paar passen achteruit.)
U plaagt mij! Ik vraag u toch niet iets bijzonders?

Vaudemont
Nee, zegt u mij eens, zonder te voelen, hoeveel zijn het er?

Jolanthe
Zonder te voelen? Dat kan toch niet?

Vaudemont
O, God! O, mijn God! Zij is blind! Het arme kind!

Jolanthe
Maar zeg eens, waar zijn uw bloemen?
(bezorgd en een beetje angstig)
Ridder, o ridder, waar bent u? Waarom zegt u niets, heb ik u soms gekwetst?... Zegt u mij toch, wat heb ik misdaan?
Vreemden komen hier zelden, er is veel dat ik nog niet weet, leer het mij, ik ben nog jong, ik zal alles doen wat u zegt!
U zegt nog steeds niets? Wilt u hier niet langer blijven?
Het zij zo!... Uw wil is voor mij wet, ik zal mijn verdriet in stilte dragen, maar wilt u voor mij, opdat dit geen mooie droom zal blijken, een roos plukken, als aandelen aan onze ontmoeting!...
(Ze kan niet verder spreken en barst in tranen uit.)

Vaudemont
O, nee toch, lief kind...
(neemt haar bij de hand)
...je hoeft niet te huilen!

Jolanthe
(verheugd)
U bent er nog?

Vaudemont
Ach, arm kind. Zeg mij, is bij u nog nooit, zelfs niet één enkele keer, de gedachte opgekomen dat het onbarmhartige, wrede noodlot u een kostbare gave heeft onthouden? Heeft u werkelijk nooit geweten waarvoor uw ogen eigenlijk dienen?

Jolanthe
Waarvoor mijn ogen dienen? Toch alleen om te huilen...

Vaudemont
Ja, om te huilen, maar dan in eeuwige duisternis!...

Jolanthe
Weet u dan niet dat van tranen verdriet sneller en makkelijker overgaat, zoals na een onweersbui de hele natuur weer fris en geurig wordt?

Vaudemont
Wil dat dan zeggen dat u er niet naar verlangt het licht en de schoonheid van de schepping te zien?

Jolanthe
Wat betekent dat: 'zien'?

Vaudemont
Het door God geschapen licht aanschouwen!

36 Jolanthe
Ridder, wat betekent dat: 'licht'?

Vaudemont
(in extase)
Licht, dat is een van de eerste dingen die God geschapen heeft, Zijn eerste gave aan hemel en aarde, de openbaring van Zijn grootsheid, de schoonste parel van Zijn kroon!
Licht: dat is de stralende zon, de heldere hemel, de schitterende sterren schenken de aarde en de ganse schepping een onuitsprekelijke schoonheid! Wie niet de zegeningen van het licht kent, kan niet echt houden van Gods wereld als deze in duisternis is gehuld, en kan God ook niet eren in licht en donker. Eerst in het licht zag ik de schoonheid van uw edele gelaat en uw ranke gestalte! Het licht is een van de eerste dingen die God geschapen heeft, Zijn schoonste gave aan de aarde.

Jolanthe
Uw woorden zijn zo betoverend, ik weet niet wat er met mij aan de hand is. Nog nooit heb ik een dergelijk geluksgevoel gekend... Maar u vergist zich, nee, nee, om God eeuwig te kunnen prijzen

heb ik het licht niet nodig: Gods genade is oneindig en kent geen grenzen! Op mooie, warme dagen, als alles heerlijk geurt, ervaar ik de genade van de onzichtbare God!

Jolanthe
Want kun je zien hoe de vogels zingen in een roze-struik, of hoe het heldere beekje murmelt in het woud? Kun je zien hoe de donder rommelt, hoe de nachtegaal zingt en de bloemen geuren? Kan ik uw woorden zien en uw stem?
Nee! Om God eeuwig te kunnen prijzen heb ik het licht niet nodig. Maar om te worden als u, zou ik het licht van de zon willen leren kennen, deze eerste gave van de Schepper aan de aarde, de openbaring van Zijn grootsheid, de schoonste parel van Zijn kroon!

Vaudemont
Ja, u heeft gelijk, Gods genade is oneindig en kent geen grenzen! O, u heeft zeker gelijk, in u brandt het licht van de waarheid. Tegenover dat licht is het aardse licht nietig en vergankelijk. Ik geloof u, het is inderdaad mogelijk God te eren zonder de zegeningen van het licht te kennen! Gods genade is oneindig en kent geen grenzen!

Achtste tafereel

Brigitte, Laura en Martha
(van achter het toneel)
Jolanthe?

Jolanthe
(draait haar hoofd in de richting waar de stemmen vandaan komen)
Martha en mijn vriendinnen roepen mij; ze zullen vast verbaasd zijn dat ik al wakker ben... Ik hoor ook de stem van mijn vader! Hij is hier! U zult hem weldra ontmoeten!

Brigitte, Laura, Martha en Koor
(van achter het toneel)
Jolanthe, waar ben je?

Koning
(achter het toneel)
Mijn dochter, waar ben je?

(Brigitte, Laura en Martha hollen naar voren.)
Jolanthe?
(De dienstmeisjes rennen het toneel op.)

Brigitte, Laura en Martha
O, God, er is een onbekende ridder bij haar!

Koning
(komt op)
Waar was je toch, mijn kind?
(Jolanthe loopt naar de koning en omhelst hem.)

Jolanthe
O, mijn lieve vader!

Koning
Mijn lieve dochter!
(Ebn-Hakia, Bertram en Almerik komen op.)
Je bent niet alleen.. Wie is dat?
(tegen Vaudemont)
Wie bent u, vermetele, hoe bent u hier binnen gekomen?

Vaudemont
Ik ben een ridder uit Bourgondië, en het toeval heeft mij, door de Vogezen, hierheen geleid.

Koning
Ik hoop dat u niet met haar gesproken heeft?

Jolanthe
Maar vader, hij had mij zoveel te vertellen, over zoveel dingen waarvan ik nog niets wist, zijn woorden klonken zo blij, zij ontsloten voor mij een nieuwe wereld toen hij mij vertelde wat 'licht' betekent, ik vind het zo jammer dat ik dat niet kan zien!

Allen
O, mijn God!

Koning
Ongelukkige, wat heeft u gedaan? O, God, waarom heeft U mij dit onheil gezonden?

Ebn-Hakia
Noem het geen onheil! Het is misschien de redding van uw dochter!
(Het begint te schemeren, de bergen in de verte lichten rood op. De koning bedekt zijn gezicht met zijn handen en gaat op de bank zitten.)

Ebn-Hakia
U werd verblind door een misleidende gedachte en wilde het ongeluk verborgen houden, maar u ziet: het was niet mogelijk het bestaan van het licht voor haar te verbergen. Dat was een dwaling, gelooft u mij, het is niet mogelijk haar de waarheid eeuwig te onthouden, haar bewustzijn is nu ontwaakt en de waarheid heeft zich aan haar geest openbaard. Heb vertrouwen dat in haar het verlangen naar het licht zal ontwaken en dat zij zal kunnen zien.

Jolanthe
Hij sprak over het stralende licht, over de schittering van een stralende dag. Hij sprak met zoveel gevoel! Hij onthulde mij de waarheid. Ik voelde bij hem zo een grote vreugde in mijn hart! Hij sprak met liefde en tederheid. Ik luisterde met zoveel plezier naar hem! Hij wilde mij alles leren.

Vaudemont
Ach, wat heb ik aangericht, waartoe hebben mijn hartstochtelijke woorden geleid! In plaats van vreugde heb ik mijn liefste verdriet gebracht. Wat heb ik toch aangericht, o, God sta mij bij! Behoed haar voor onheil!

Brigitte, Laura, Martha, Almerik en Bertram
Welke vermetele domkop waagde het hier binnen te dringen en het verbod te overtreden? U heeft onheil en ellende over ons gebracht en u zult daar met uw leven voor boeten! God, sta ons bij!

Koning
Jolanthe, mijn lieve dochter, luister naar mij: er is een arts met mij meegekomen. Hij is in staat jou het licht van je ogen terug te geven. Zeg mij: wil je werkelijk kunnen zien?

Jolanthe
Hoe zou ik vurig kunnen verlangen naar iets waarvan ik het bestaan slechts vaag vermoed? Maar indien mijn vader het wenst zal ik hem gehoorzamen...

Ebn-Hakia
(fluisterend tegen de koning)
Ik vrees dat ik haar niet genezen kan. Dit is het gevolg van uw opvoeding: zij verlangt er niet echt naar het licht te aanschouwen.

Koning
Maar nu zie ik het... U heeft gelijk! Er daagt
weer een sprankje hoop. God heeft mij een ge-
dachte ingegeven.
(hardop tegen Ebn-Hakia)
Begin terstond met de behandeling! Moge God u
bijstaan!
(tegen Vaudemont)
Maar u, die dit alles heeft veroorzaakt door hier
binnen te dringen, geef antwoord! Toen u hier
binnenkwam, heeft u toen dit opschrift gelezen?

Vaudemont
Ja, ik heb het gelezen.

Koning
En toch, vermetele, waagde u het hier binnen te
dringen?

Vaudemont
Zoals u ziet, dat waagde ik.

Koning
U weet het, volgens dit opschrift zult u, omdat u
het waagde hier zonder toestemming binnen te
komen, ter dood worden gebracht.

Vaudemont
Ja, dat weet ik.

Koning
Als mijn dochter niet genezen wordt, zult u ster-
ven!

Jolanthe, Brigitte, Laura, Martha, Almerik,
Bertram en Koor
O, mijn God, arme, ongelukkige ridder!

Ebn-Hakia
Wat wil hij eigenlijk?

Jolanthe
Vader, wacht! Heb ik het goed begrepen? Je
kunt dat toch niet menen, moet hij echt sterven?

Koning
Ja, hij zal ter dood worden gebracht!

Jolanthe
Dat kan toch niet waar zijn! Vader, jij bent zo
goed! Je kunt toch niet zo onmenselijk zijn!

Koning
Hij zal sterven als jij niet beter wordt.

Allen
Arme Jolanthe, wat moet zij lijden! O, God, heb
medelijden met haar!

Ebn-Hakia
(fluisterend tegen de koning)
Ik denk dat ik nu begrijp wat u wilt! Als dat zo is
kan ze genezen worden...

Koning
Nee, hij zal sterven, jullie smeekbeden zijn ver-
geefs!

Jolanthe
Dokter, waar bent u? Vertel me snel, zal ik veel
pijn moeten lijden?

Ebn-Hakia
O, nee, u zult er slechts vurig naar moeten ver-
langen het licht te zien!

Jolanthe
(hartstochtelijk)
Nee, zegt u mij de waarheid: hoeveel pijn zal ik
moeten lijden? Om hem te redden wil ik alles
verdragen. Hij is mij dierbaar, hij is de eerste
die mij de geestelijke wereld openbaarde en
mijn hart verwarmde, nu geloof ik, nu weet ik,
dat het licht een van Gods eerste scheppingen
is, de eerste gave van de Schepper aan de aar-
de, de openbaring van Zijn grootsheid en de
schoonste parel van Zijn kroon.

Vaudemont
(valt op zijn knieën)
O heilige, stralende engel, laat mij voor u knie-
len! Of u nu kunt zien of niet, u zult eeuwig de
mijne zijn! Ik geef u als ridder mijn erewoord
dat ik alleen aan u zal toebehoren, ook al zal ik
voor u moeten sterven!

Jolanthe
Nee, ridder, nee! Het leven is zo wonderschoon,
het is nu tijd om te leven en niet om te ster-
ven!... Ik zal kunnen zien...Geeft u mij de
hand... Laat mij uw gezicht aanraken.
(raakt zijn gezicht aan)

Ja, zo! Dokter, laten wij gaan, ik zal alles ver-
dragen. Vader, omhels mij!... Heb vertrouwen!
Ik zal kunnen zien en hij zal in leven blijven.
*(Jolanthe gaat, vergezeld van de dokter, de
dienstmeisjes en Bertram, langzaam af. Almerik
gaat af door de geheime deur.)*

Allen en Koor
God is met je, reine engel!

Koning
(kijkt haar na)
Nu geloof ik pas in je genezing, mijn lieve kind,
mijn schat!
Als Gods lam laat zij zich naar de slachtbank
leiden... O, mijn God!
(buigt zijn hoofd in een stil gebed)

Negende tafereel - Finale

*(In de verte klinken de trompetten van de hertog
van Bourgondië, die met zijn gevolg nadert.)*

Koning
(loopt naar Vaudemont toe)
Vergeeft u mij, ik heb u bedrogen om in mijn
dochter de wil te doen ontwaken om te kunnen
zien. Ik had u ter dood veroordeeld, nu spreek
ik u weer vrij.

Vaudemont
Het ligt in uw macht en het is uw recht mij te
straffen voor mijn vermetele daad, maar wie
bent u, dat u naar willekeur over het lot van
mensen kunt beschikken?

Koning
Het dunkt mij dat ik dit eerder aan u zou kun-
nen vragen.

Vaudemont
Ik ben Godfried Vaudemont, graaf van Issoudou,
Champagne, Clairveau en Montargis, vriend van
hertog Robert van Bourgondië. Hoe rijk en
machtig u ook bent, uw dochter zal niet bene-
den haar stand trouwen als u mij haar hand
schenkt.

Koning
O, nee, ridder! Hoewel deze verbintenis mij niet
onwelgevallig zou zijn, kan ik uw wens niet ver-
horen: reeds als kind is mijn dochter uitgehuwe-
lijkt aan een ander.

Vaudemont
Maar ik zou dat besluit kunnen aanvechten...

Koning
Nee, u zult zich erbij moeten neerleggen.

Vaudemont
Maar aan wie is zij dan uitgehuwelijkt?

Koning
Wacht, ik hoor wat...
(Almerik komt op.)
Wat is dat voor een lawaai?
(tegen Almerik)
Wie is daar?

Almerik
Vergeef mij, Heer! Ik zat te wachten tot u met
uw gevolg zou komen, toen ik een menigte ge-
wapende mannen zag, die hierheen kwamen!

Vaudemont
Dat is mijn vriend, de hertog van Bourgondië.

Koning
Almerik, laat ze onmiddellijk binnen.
(tegen Vaudemont)
U zult aanstonds vernemen wie uw mededinger
is.
*(Almerik doet open, Robert en zijn gevolg komen
op.)*

Robert
Godfried, we zijn gekomen om je te redden.
(ziet de koning en maakt een buiging)
Wie zie ik daar, is dat Koning René?...

Vaudemont
René, Koning René van de Provence?

Koning
Ja, mijn dappere ridder, nu zal alles u wel dui-
delijk zijn: u heeft Jolanthe lief, de aanstaande
bruid van hertog Robert.

Vaudemont
(met veel gevoel)
Robert, mijn dierbare hertog, mijn beste vriend!
Je had de koning toch wat te vertellen?

Robert
(verward)
Dit is niet het juiste moment en niet de juiste plaats...

Vaudemont
Nu of nooit! Robert, mijn geluk ligt in jouw handen, ik houd van Jolanthe, ik kan zonder haar niet leven... Robert, ik smeeek je!

Robert
(tegen de koning)
Ik ben hierheen gekomen omdat ik mijn belofte gestand wilde doen; ik was echter nog maar een kind toen Jolanthe aan mij werd uitgehuwelijkt, nu heb ik mijn hart verpand aan Mathilde, gravin van Lotharingen. Mijn lot ligt in uw hand: als u het wenst zal ik Jolanthe tot mijn vrouw nemen, maar mijn hart behoort aan Mathilde.

Koning
In uw openhartigheid toont u zich een edel mens. Ik ontsla u van uw belofte.

Robert
O, Heer, wat bent u edelmoedig!

Koning
Nu, mijn dierbare graaf, ik ben bereid Jolanthe, als zij weer kan zien, aan u tot vrouw te geven.

Vaudemont
O, mijn Heer, ik houd van Jolanthe zoals zij is, ik zal haar trouw zijn in voor- en tegenspoed, of zij kan zien of niet: ik ben bereid mijn leven voor haar te geven.

Koning
Zij is de jouwe, mijn lieve zoon!

Vaudemont
Mijn dierbare vader!

Robert
Is Jolanthe dan blind?

Koning
Haar lot ligt in handen van haar arts.
(Bertram komt op.)
Bertram, vertel me vlug, hoe gaat het met haar?

Bertram
Ik kan het u nog niet vertellen!

Vaudemont, Robert en Koning
Mijn God, zeg ons: kan Jolanthe zien?

Bertram
Ik weet het niet, ik hield het niet langer meer uit; zelfs een steen zou bij deze aanblik in tranen uitbarsten... Zoals zij daar zat, onze lieveling, zo rustig als een lam en zo standvastig als een rots, steeds maar fluisterend: 'O, mijn ridder, blijf toch leven'.
(barst in tranen uit)

Vaudemont, Almerik, Robert en Koning
O, Heer, wees genadig!

Brigitte, Laura en Martha
(van achter het toneel)
Jolanthe kan zien!

Brigitte, Laura, Martha en Dienstmeisjes
(het toneel opsnellend)
Jolanthe ziet het licht!

Allen
O, wat een geluk, o, wat een vreugde, Jolanthe ziet het licht.
(Ebn-Hakia en Jolanthe komen op. Ebn-Hakia geeft aan de anderen een teken dat ze wat naar achteren moeten gaan. Het is bijna nacht. Alleen de bergtoppen worden nog beschenen door het avondrood. Jolanthe's ogen zijn met een doek bedekt.)

Koning
Stil! De arts die haar genezen heeft, brengt haar bij ons!

Koor
Stil! Stil!

Koning
Voor dit moment zou ik de rest van mijn leven willen geven.

Jolanthe
Waar ben ik? O, dokter, waar brengt u mij naartoe? O, laat mij opnieuw dat wonderschone licht zien, dat plotseling zo helder straalde.
(Ebn-Hakia doet de doek af.)
Daar is het! Daar is het weer! Wat een ondraaglijke schittering! Maar wat is dat?

Ebn-Hakia
Uw tuin, uw bomen, uw bloemen!...

Jolanthe
Nee, nee, ik herken ze niet! Ik ben hier nog nooit geweest... Ik ben zo bang!... Dokter! Waar bent u? Ik ben zo bang! Ik voel me zo beklemd... Er is iets dat op me valt... Alsof alles lijkt in te storten... Ik ben verloren! Dokter! Red me!

Ebn-Hakia
Kijk omhoog, het zien van de hemel zal u rust geven!

Jolanthe
(zij kijkt omhoog, naar de hemel)
O, wat prachtig! O, wat schitterend! Wat is dat? Is dat God? De geest van God?

Ebn-Hakia
Dat is nu de aarde, de hemel.

Jolanthe
De hemel? Woont God in de hemel? Ik sta voor Uw aangezicht, o God!
(knielt)
O, goede, grote, altijd aanwezige God, in duisternis heeft U Zich aan mij openbaard! Laat mij U nu, Schepper van het heelal, kennen in het licht van de dag!

Ebn-Hakia
Kijk nu om u heen.

Jolanthe
Wat is dat? Het is allemaal zo vreemd!

Ebn-Hakia
Dat zijn mensen...

Jolanthe
Mensen, net als ik?

Ebn-Hakia
U kent ze.

Jolanthe
Ik ken ze niet...

Koning
Lieve dochter, ken je ook mij niet?

Jolanthe
O, mijn God, wie is dat?
(betast het gezicht van de koning)
Mijn lieve vader! Uw gelaatstrekken herken ik, ik smeeek u wees in deze nieuwe wereld van het licht mijn gids en beschermer.

Koning
Mijn engel! Ik ben een oude man, mijn krachten nemen af...
Kijk, dit is de man die jou beschermen zal!

Vaudemont
Ik zal jou beschermen en je trouw blijven tot de dood ons scheidt!

Jolanthe
O, mijn vriend! Opnieuw hoor ik jouw stem! Jij schonk mij het licht, jij schonk mij je liefde.

Vaudemont
En het licht dat jij mij gaf zal mij eeuwig tot gids zijn!

Allen en Koor
Geloofd zij de Heer, die al het goede schenkt, geprezen zij de Heer! God, ontvang deze lofzang van Uw trouwe dienaressen, het wonder is geschied! Uit de hemel heeft U haar het licht, en ons allen Uw genade gezonden! Uw liefde is on-eindig. U heeft Uw dienaressen uit het duister in het licht geleid. U heeft, o Schepper, ons gebed verhoord! U heeft ons gebed verhoord. U zij de roem en de glorie tot in de Eeuwigheid! Ere zij U, o God, die al het goede schenkt. Ere zij U, Almachtige Schepper, in den hoge, hosanna! U bent het ware licht, o Almachtige Heer, Uw naam zij geloofd en geprezen! Geloofd zij de Heer!
(Allen knielen, het doek valt.)

biografieën uitvoerenden

Valery Alexeev

De bariton Valery Alexeev werd geboren in Novosibirsk en studeerde aan het plaatselijk conservatorium. In 1981 won hij het Glinka Concours voor deelnemers uit de gehele Sovjetunie. Na werkzaamheden aan de Opera van Voronezj verbond hij zich in 1984 als solist aan het Kirov Theater in St. Petersburg. Hij trad op in Spanje, Oostenrijk, Duitsland, Frankrijk, Italië, Finland en Nederland en won vele internationale prijzen. Zijn repertoire omvat onder meer de rollen van Vorst Igor, Mazeppa, Graaf Tomski in *Schoppenvrouw*, Iago in *Otello*, Don Giovanni, Amonarso in *Aida*, Conte di Luna in *Il Trovatore* en Rangoni in *Boris Godoenov*. In de VARA-matinee zong hij Napoleon in *Oorlog en vrede* (Holland Festival 1990) en de hoofdrollen in *Tsjaroedaika* van Tsjajkovski en *Stepan Rasin* van Sjostakovitsj. In februari van dit jaar zong hij een Russisch liederenprogramma bij het Residentie Orkest.

Jan Alofs

De Nederlandse bas Jan Alofs startte direct na beëindiging van zijn studie aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag een internationale carrière als opera- en concertzanger. Hij zong in de loop der jaren zo'n tachtig partijen bij onder andere De Nederlandse Opera, Opera Forum, het Nederlands Danstheater en operahuizen in Freiburg, Saarbrücken, Detmold, Zürich; Karlsruhe, Bielefeld, Gütersloh, Braunschweig, Trier, Krefeld en Kassel. Hij profileerde zich steeds meer als Mozart- en Rossini-zanger met partijen als Leporello, Sarastro, Osmin, Publius, Magnifico, Bartolo en Basilio. Voor de laatste hiervan werd hij in 1990 in Tel Aviv en Jeruzalem uitgenodigd. Zijn vertolking van Mustafa in Rossini's *L'Italiana in Algeri* wekte de interesse van de artistieke leiders van de Arena di Verona en de Spaanse festivals te Peralda en Santander. In deze rol was hij ook op de Nederlandse radio

en televisie te horen en te zien. Jan Alofs werkte mee aan diverse plaatopnamen en maakte concerttournees door Polen en Joegoslavië. In de zomer van 1991 vertolkte hij in Glyndebourne de rol van Bartolo in *Le Nozze di Figaro*.

Araxia Davtian

De Armeense sopraan Araxia Davtian studeerde aan het conservatorium van Jerevan. Zij won prijzen op diverse internationale concoursen, waaronder het Glinka en het Viotti Concours. Met het kamerorkest Moskou Virtuozen onder leiding van Vladimir Spivakov heeft ze tal van tournees gemaakt, o.a. door de Verenigde Staten, waar ze liedrecitals gaf in New York en Los Angeles. In West-Europa gaf Araxia Davitian concerten met orkesten als het RSO Berlin, de Hamburger Philharmoniker, het Concertgebouworkest en het Rotterdams Filharmonisch Orkest en trad zij op tijdens festivals zoals Schleswig-Holstein, Luzern en de Salzburger Mozartwoche. Ze werkte samen met Gerd Albrecht, Riccardo Chailly, Kent Nagano, David Zinman en James Conlon.

James Doing

De Amerikaanse tenor James Doing (Connecticut 1960) was na zijn studie van 1984 tot 1987 verbonden aan de Studio van De Nederlandse Opera. Hij zong meer dan dertig operarollen bij verschillende operahuizen in Europa en Amerika, waaronder Parijs, Nice, Luik, Amsterdam, St. Louis, Santa Fe en Cleveland. In de VARA-matinee zong hij tweemaal in opera's van Donizetti. Zijn uitgebreide repertoire reikt van Monteverdi tot hedendaagse composities. Tijdens het Holland Festival van 1989 vertolkte hij de rol van Gorlaeus in de wereldpremière van *De materie* van Louis Andriessen. Momenteel specialiseert hij zich in Mozart en Bach. In 1990 zong hij in het Concertgebouw de tenor-aria's in de *Matthäus Passion*, en het jaar daarop trad hij in Darmstadt op als Evangelist. Tijdens het vorige Holland Festival trad hij op in Berio's *Un re in*

ascolto en in *Il Ritorno d'Ulisse in patria* van Monteverdi bij De Nederlandse Opera.

Gegam Grigorian

De Armeense tenor Gegam Grigorian werd geboren in Jerevan. Na een studie viool en koördinatie begon hij op negentienjarige leeftijd met een zangopleiding. Na optredens in diverse Russische theaters en het winnen van verschillende concoursen verliet hij de Sovjetunie voor een studieperiode in Italië, waar hij onder meer in Rome, Parma en Florence optrad. Bovendien zong hij in de Scala de rol van Dmitri in *Boris Godoenov*. Na zijn terugkeer in de Sovjetunie verbond hij zich aan de operahuizen van Vilnius en Jerevan en vervulde hij gastrollen bij het Bolsjoi en het Kirov Theater. Daarnaast trad hij op in de Verenigde Staten en Canada. In vorige seizoenen werkte hij mee aan de VARA-matinee in *Lucrezia Borgia* van Donizetti, *Oorlog en vrede* van Prokofjev, vertolkte hij Maurizio in *Adriana Lecouvreur* van Francesco Cilea en werkte hij mee aan *Tsjaroedaika* van Tsjajkovski.

Ellen van Haaren

De Nederlandse sopraan Ellen van Haaren werd geboren in Amsterdam en studeerde aan het Conservatorium in Utrecht en bij Christina Deutekom. Ook volgde zij interpretatiecursussen aan het Mozarteum in Salzburg. Ze speelde Rosalinde in *Die Fledermaus* bij Toneelgroep Globe en debuteerde in 1987 met *Un Ballo in maschera* bij Opera Forum, waar ze vervolgens Marie in Smetana's *De verkochte bruid* en Agathe in *Der Freischütz* zong. In 1989 vertolkte ze Baronessa Irena in *La vera costanza* tijdens het Haydn Festival in Hilversum. Ze debuteerde in 1990 bij De Nederlandse Opera, waar ze inviel als Amelia in *Un Ballo in maschera*. Ze trad op tijdens VARA-matineeën in *Oorlog en vrede* (1990) en *Parsifal* (1992), beide onder leiding van Edo de Waart. Ellen van Haaren trad als concertzangeres op in België en Duitsland en maakte in 1990 een concerttournee door Canada.

Mikhail Kit

De bas Mikhal Kit studeerde aan het Conservatorium van Odessa, waar hij in 1973 zijn diploma behaalde. Na een periode bij het Perm-theater voor Opera en Ballet verbond hij zich in 1986 als solist aan het Kirov Theater. Hij trad op binnen en buiten de Sovjetunie met repertoire dat onder meer de rollen omvat van Boris Godoenov, Dosifei (*Chovansjtjina* van Moesorgski), Galitski (*Vorst Igor* van Borodin), Gremin (*Jevgenji Onegin*), Mefistofeles (*Faust*) en Don Basilio (*Il Barbiere di Siviglia*). In januari 1992 trad Mikhail Kit tijdens de VARA-matinee op in *Tsjaroedaika* van Tsjajkovski. In dezelfde maand zong hij in *De Bruiloft van Moesorgski* met het Residentieorkest.

Oleg Malikov

De bas Oleg Malov studeerde aan het conservatorium van Moskou bij Pjotr Skusnitsjenko. Hij is als solist verbonden aan het Stanislavsky en Nemorov-Dantsjenko Theater. Hij trad op in het Bolsjoi Theater en op concertpodia in de DDR. In 1990 won Oleg Malikov de eerste prijs op het Internationaal Vocalisten Concours in Den Bosch. In Nederland was hij verder te horen in *Klokken van Moskou* van Rachmaninov in Vredenburg, zong hij de titelrol in *Don Giovanni* bij Opera Forum en werkte hij mee aan een VARA-matinee van *Oorlog en vrede* tijdens het Holland Festival van 1990. Met ingang van dit seizoen is Oleg Malikov verbonden aan de Opera van Wiesbaden, waar hij debuteerde in Humperdinck's *Die Königskinder* en voorts Figaro in *Il Barbiere di Siviglia* en Valentin in Gounod's *Faust* vertolkte.

Birgit Remmert

De alt Birgit Remmert werd in 1966 in Braunschweig geboren en volgde daar vanaf 1983 een zangopleiding aan de Musikschule. In 1990 won zij verschillende prijzen op Europese zangconcoursen. Ze trad op in Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk. In april 1991 debuteerde ze in Londen in de Negende Symfonie van Beethoven onder leiding van Nikolaus

Harnoncourt, waarvan ook een cd-opname werd gemaakt. In juni volgde haar eerste solo-cd. In Wenen zong ze het Requiem en de Vespers van Biber onder Harnoncourt en Beethovens Mis in C. In maart van dit jaar debuteerde ze tijdens een VARA-matinee in een liederencyclus van Moesorgski.

Tamara Siniavskaya

De Russische mezzosopraan Tamara Siniavskaya toonde reeds op zeer jeugdige leeftijd belangstelling voor de zangkunst en werd op dertienjarige leeftijd toegelaten tot de speciale middelbare school voor muzikaal hoogbegaafde kinderen. In 1965 werd zij soliste bij het Bolsjoi Theater, en vijf jaar later behaalde ze een gedeelde eerste plaats op het Tsjajkovski Concours. Sindsdien heeft ze vele rollen uit het Russische repertoire vertolkt, zoals Ratmir in *Roeslan en Ljoedmila*, Olga in *Jevgenji Onegin*, Ljoebasja in *De Tsarenbruid* van Rimski-Korsakov en Wanja in Glinka's *Ivan Soesannin*. Daarnaast zong ze onder meer de titelrol in *Carmen* en Ulrica in *Un Ballo in maschera*. Tamara Siniavskaya is een veelgevraagd soliste zowel in de voormalige Sovjetunie als in Europa en de Verenigde Staten. In Nederland was zij eerder te horen bij het Concertgebouworkest en tijdens de VARA-matinee.

Residentie Orkest

Het Residentie Orkest werd opgericht in 1904 en behoort tot de oudste symfonieorkesten van Nederland. Het dankt zijn naam aan zijn standplaats Den Haag, residentie van de Nederlandse regering. Al in de eerste jaren van zijn bestaan kreeg het orkest internationale faam dankzij de zomerconcerten in de Scheveningse Kurzaal. Het orkest werkte met grote dirigenten en solisten als Toscanini, Stokowsky, Bernstein, Boulez en Rubenstein. Ook stond het onder leiding van componisten als Richard Strauss, Ravel, Stravinsky, Maderna, Cage en Kagel. In het begin van de jaren zestig is het orkest, mede op initiatief van de toenmalige chef-dirigent Willem van Otterloo, een meer progressief programma-beleid gaan voeren, waarbij de nadruk is komen

te liggen op 20ste-eeuwse en Nederlandse muziek. Behalve in Den Haag geeft het Residentie Orkest jaarlijks ook in andere Nederlandse steden concerten. Daarnaast worden regelmatig tournees in en buiten Europa gehouden

Vassily Sinaisky

Vassily Sinaisky werd in 1947 in Leningrad geboren, waar hij aan het conservatorium bij Ilya Musin orkestdirectie studeerde. Hij was assistent van Kirill Kondrasjin bij het Moskou's Filharmonisch Orkest. In 1973 won hij het Von Karajan Concours in Berlijn en ontving uitnodigingen van vele Europese orkesten, waaronder de Staatskapelle Dresden, het Leipzig Gewandhaus en het Leningrads Filharmonisch Orkest. In 1989 debuteerde hij in de Verenigde Staten en in 1990 in Engeland. In datzelfde jaar maakte hij een tournee door Frankrijk met het USSR Symfonie Orkest. Ook was hij enige tijd verbonden aan het Bolsjoi Theater en het Filharmonisch Orkest van Belgrado. In maart 1991 dirigeerde Vassily Sinaisky een programma met Russische muziek bij het Nederlands Filharmonisch Orkest. Met ingang van het seizoen 1992-1993 is hij als vaste gastdirigent aan dit orkest verbonden.

Groot Omroepkoor

Het Groot Omroepkoor van het NOB werd vrijwel gelijktijdig met de radio-orkesten direct na de Tweede Wereldoorlog opgericht. Met zijn 79 vocalisten is het een van de grootste professionele koren van Europa en tevens een van de meest veelzijdige. Evenals de orkesten van het NOB staat het Groot Omroepkoor allereerst ten dienste van de Nederlandse omroepen, die voor de uitvoering van hun muziekprogramma's van barok- tot avant-garde-repertoire kunnen beschikken over het koor in vele verschillende formaties. Veel koorleden verlenen bovendien solistische medewerking aan concerten. Het Groot Omroepkoor werkt regelmatig samen met landelijke orkesten, zoals het Koninklijk Concertgebouw Orkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Het treedt daarnaast in

het buitenland op en werkte mee aan een aantal belangrijke plaat- en cd-opnamen. Het koor staat onder leiding van gerenommeerde dirigenten als Kenneth Montgomery, Edo de Waart, Jean Fournet, Bernard Haitink, Henry Lewis en Riccardo Chailly. Chef-dirigent van het Groot Omroepkoor is Robin Gritton.

Colofon

Dit programmaboek is een uitgave van het Holland Festival.

Telefoon: 31.(0)20.627 65 66

Telefax: 31.(0)20.620 34 59

Adres: Kleine-Gartmanplantsoen 21

NL-1017 RP Amsterdam

Basisontwerp: Pieter Roozen / Mart. Warmerdam

Opmaak: Patrick Hoogenberg

DTP-apparatuur ter beschikking gesteld door Magister Computer

Druk: Drukkerijen de Bussy Ellerman Harms bv

Aan de totstandkoming van dit programmaboek werkten mee: Bettine Heslinga, Janneke van der Meulen en Jan Willem Reitsma.

Engelse vertaling synopsis: Nicoline Gatehouse.

Sponsors

Koninklijke PTT Nederland NV (hoofdsponsor)

De Volkskrant bv

Fiat Auto Nederland bv

Dommelsche Bierbrouwerij bv

BV Weekbladpers

Drukkerijen de Bussy Ellerman Harms bv
Andersen Consulting

Subsidiënten

Ministerie van WVC

Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Gemeente Amsterdam

Prins Bernhard Fonds

Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele
Omroepproducties

de Volkskrant

